

ABONAMENTUL:
Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— „
Pe 3 luni . . . 7— „
Pe o lună . . . 2-40 „

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Politica papală.

De I. Ursu, prof. univ.

Iasi, 13 Octomvrie.

Tocmai pe când uriașul stejar, care era imperiul roman, se prăbușia la pământ din cauza vermilor, cari îl rodeau în interior și a vijeliilor, cari îl băntuiau în exterior, își făcea drum spre viață, ieșind de sub ruine, o mlădiță mică la înfățișare, dar cu mare forță vitală, printrucă purta în ea seva din vechiul stejar și era altoită cu rămurica vremurilor nouă a legii lui Isus. Era tânăra episcopie din Roma, care luase în grija sa soarta creștinilor Romani, după dispariția puterii imperiale. Germinalele ei de viață consista, pe lângă nevoia creștinilor de a găsi mângăiere și ajutor în lupta contra barbarilor, în secretul de dominațiune, în sistemul politic practic și realist, pe care l-a moștenit dela Roma păgână a împăraților. Spiritul acesta practic al Romanilor, bazat pe centralizare și pe fapte, făcu ca tânăra episcopie a Romei să capete o notă destul de diferită de a celorlalte episcopii din Răsărit. Pe când episcopii din Constantinople, Antiochia, Ierusalim și Alexandria își cheltuiau energia prin discuții metafizice sterile, inerente spiritului elenic, cei din Roma își măriau influența și puterea prin fapte pozitive ca încreștinarea Barbarilor, ajutorarea săracilor, a văduvelor și a orfanilor. Era spiritul practic și pozitivist al Romanilor în contrast cu retorismul și teoreticianismul grecesc.

Prin munca lor practică și conștientă

episcopii din Roma și-au câștigat în scurtă vreme atâta prestigiu în fața lumii creștine apusene, încât aceasta a început a gravita din nou spre Roma și a vedea în episcopii ei pe urmașii puterii laice dispărute, singurii, cari ar putea să o apere și să-i ofere sprijinul și mângăierea. Acest prestigiu câștigat a fost în mod conștient transformat în capital, căruia practicii episcopi n'au întârziat să-i dea o întrebuițare utilă, servindu-se de el pentru a-și crea o dominațiune teritorială, care avea să fie sâmburele politicii imperialiste în stil mare din viitor. Și astfel în mijlocul unei lumi visătoare și puțin conștiente, Papii aceștia din cetatea Tiburului, au urmărit după un plan conștient, urmând tradiția imperială romană, realizarea idealului Romei pontificale, care consista în aducerea tuturor țărilor din Europa în sfera ei religioasă și politică. Rând pe rând au fost încreștinate și atrase în sfera ei mai toate popoarele din Europa astfel că în veacul al XII-lea și al XIII-lea papalitatea ajunse factorul suprem de dominațiune în Europa.

Nu trebuie uitat că puterea deosebită a fost în faza ei primă de multă utilitate popoarelor catolice, printrucă le-a ținut în disciplină, le-a înătrătat principii morale și le-a deschis orizonturi de cultură, cari aveau să le fie de multă utilitate pentru dezvoltarea lor politică și culturală. În treacăt fie zis, dacă am fi intrat și noi în sfera religioasă a Papiilor, îndrăsnesc a crede că alta ar fi fost soarta noastră în viitor. Cu sprijinul moral și material al Papiilor s'ar fi întemeiat de sigur un stat romanic în Carpați, cari ar fi făcut inutil crearea unui regat unguresc și ar

fi dat cu desăvârșire alt curs istoriei din orientul Europei și noi ne-am fi putut realiza de mult misiunea noastră istorică.

Dar iarăș nu trebuie uitat că acelaș factor, care a contribuit la ridicarea pe toate terenurile a popoarelor, a contribuit la căderea tuturor acelor, cari nu s'au știut emancipa la timp de puterea care contribuia la căderea lor. Aceiași papi, cari au contribuit în evul mediu la ridicarea națiunilor catolice, au devenit în faza a II-a o piedecă pentru progresul popoarelor de sub sfera lor de influență. Și aceasta din cauză că papalitatea devenise o putere internațională și sfârșise a vedea în popoarele creștine catolice instrumente pentru politica ei de dominațiune universală.

Astfel urmașii sf. Petru au sfârșit prin a altera idealul creștin, transformând misiunea lor ideală în o misiune lumească cu un caracter fiscal destul de pronunțat. Satisfacțiunile lor nu mai erau în faza a II-a în primul rând ideale, ci politice și fiscale. Popoarele catolice au suferit mult în urma acestei politici și în special Italia nu s'a recules și nu s'a putut emancipa de germinalele, care i-a atrofiat organele în astfel de măsură, că a făcut din nobila și marea națiune un factor, care contează foarte puțin în diplomație și în cultură în comparație cu numărul și cu calitățile fizice și intelectuale ale poporului. Cea dintâi, frumoasa Italie, a suferit mai mult de 1000 de ani din cauza politicii papale, care a fost principala piedecă a unității Italiei, din care cauză a fost veacuri întregi exploatată de străini, cari au făcut din capabilul popor

CÂNTECE.

I.

*Te așteaptă-alcovul, candelabrul verde,
Clipele de sbucium magicele ore,
Te așteaptă amurgul, te așteaptă oglinda,
Cărțile deschise, treptele sonore.*

*Când imi deschizi ușa surizând, cocheto!
Lin strângând pe sinuri manta diafană,
Par'că-mi trece pragul, par'că mă desmeardă,
Cu mâinute fine o pariziană.*

*Te așteaptă-alcovul, candelabrul verde,
Clipele de sbucium, magicele ore,
Te așteaptă amurgul, te așteaptă oglinda,
Cărțile deschise, treptele sonore.*

II.

*Cu o princesă indiană
Mă întâlnii în vis departe,
Pe-un tărâm miraculos de mare
In nostalgii-mi desarte.*

*Cu o princesă indiană
Mă întâlnii de mult odată
Și pentru ochii-i melancolici
Voi pribegi viața toată.*

Pletosul.

Foileton științific.

Casa minunilor.

De Dr. P. Robescu.

În cele ce urmează, vă voi descrie pe scurt o casă, care cu drept cuvânt se poate numi „casa minunilor”.

Mă gâbesc să vă spun, că această „casă a minunilor”, este construită de Tom Edison, și cum acest mare inventator s'a ocupat și se ocupă numai de aplicarea în felurite chipuri a electricității, casa de care vă vorbesc este compusă toată dintr'o mulțime de aparate electrice.

Pentru ca să miște aparatele nu este nevoie de electricitatea furnizată de uzinele publice: un dinamo cu benzină, ce se află în casă, produce și transmite energia electrică unui acumulator puternic. Ca să pui în mișcare dinamul, se apasă un buton și funcționând dinamul șapte ore în șir, acumulatorul strâge energie electrică destulă să servească timp de trei zile, nevoilor casnice.

În bucătărie, totul se face cu electricitate: încălzirea mașinei de gătit bucate, încălzirea fierului de călcat rufe, iluminarea, aparate de spălat vasele și rufe.

În sufragerie sunt aparate cari încălzesc farfuriile, cari prepară cafeaua, cari fierb ouăle, fără să mai vorbim de iluminare, de încălzire și de sonerie.

În salon, un gramofon perfecționat de însuș Edison așteaptă gata să cânte, pe când pe un părete este întinsă o pânză albă pentru cinematograful electric.

În birou, chiar și ordinele date slujbașilor se fac prin ajutorul unor aparate speciale.

În camera de dormit, este un aparat de încălzit patul, altul de încălzit picioarele, altul pentru încălzirea fierului de frizat, un evantai electric pentru timpul verei, iar în camera de baie este un aparat pentru uscarea ștergarelor, unul pentru încălzit apa de ras, altul pentru dezinfectarea periiilor și a pieptenilor, și în fine un altul pentru masajul electric.

Pentru curățat praful, este un aspirator electric; dacă în timpul iernei, căldura camerelor s'a făcut prea mare, un aparat automat o oprește și scade temperatura.

„Casa minunilor” așa perfectă cum s'a construit de Edison, astăzi nu poate fi decât a oamenilor bogați, dar nu va trece prea multă vreme și va deveni a tuturor, atât de practică, curată și igienică este. În America, sunt zeci de astfel de case, mai ales la țară, unde nu au la îndemână confortul trebuincios necesităților ce se cer traiului, și recurg la electricitate.

Cum se conservă strugurii.

Bravele noastre gospodine, cari voiesc să păstreze strugurii proaspeți timp de mai multe luni, să facă așa cum fac francezii. Anume:

un instrument politic și economic pentru țările lor.

Chiar și în zilele noastre urmașul sf. Petru este în oarecare măsură o piedecă pentru dezvoltarea politică a tânărului regat. Deși aliat al regelui Italiei, cu toate acestea Împăratul Francisc Iosif, nici până azi n'a putut să întoarcă vizita pe care i-a făcut-o predecesorul actualului rege, din cauza Papei, care nu poate suferi ca un monarch strălucit ca Împăratul Austriei să legitimeze prin vizita sa existența frumosului regat. Astfel, deși cei mai mulți papi au fost italieni, ei au avut totdeauna politica lor *internațională*, care nu se împacă cu aceea a națiunii italiene și caracterul acesta de politică internațională se manifestează prin *partidele politice catolice* din diferite țări, chiar cu majoritate de populație protestantă, partide, cari își primesc inspirația de pe malul fluviului Tibru. Firește că politica aceasta utilitaristă își are și ea în multe cazuri desavantajele ei. Bazată pe schimb de interese, ea face ca unele avantaje câștigate într-o parte să fie compensate cu pierderi în alta.

Crearea episcopiei ungare de pildă i-a putut produce avantaje în o direcție oarecare, dar i-a produs pierderi în alta, pentru că târgul acesta a stârnit în cei sacrificați sentimentul, că ar fi fost mai bine să nu fi făcut vre-odată unirea cu Roma.

De fapt în cazul acesta politica papală a fost în contra intereselor ei, căci prin aceasta Papalitatea și-a sdruncinat, prin reacțiunea provocată, propria sa situație, dându-și singură cea mai aspră lovitură, din care catolicismul din răsăritul Carpaților numai cu multă anevoință și după multă vreme se va putea reculege.

Din delegațiuni. Comisia de război a delegațiunii austriece a ținut Sâmbătă o ședință în care atât ministrul de război Auffmanberg cât și șeful suprem al marinei, amiralul Montecuccoli au dat rapoarte amănunțite asupra felului cum vor întrebuința noile credite militare. Din vorbirea ministrului Auffmanberg reținem și pasagiul, în care spune că după 3 ani va fi silit să ceară alte 125 milioane de coroane pentru tre-

bunțile armatei. Declară totodată că această intențiune a sa a adus-o încă înainte la cunoștința ambelor guverne și constată acum cu bucurie că amândouă i-au aprobat-o. Fiindcă, — zice, în întreaga istorie nu găsim un caz, că un stat sau altul ar fi ajuns la totală ruină materială sub povara jertfelor prea mari ce le-a adus pentru armată, dar că războaiele nenorocite au cauzat pierderi însemnate în bani și oameni statelor pe care focul le-a surprins nepregătite pentru asta avem nenumărate exemple.

Ungurii cer capul lui Auffmanberg. Delegații ungari numai după multe stăruințe au putut fi capacitați să voteze noile credite militare. Ei spuneau că nu vor ceda decât în cazul că ministrul Auffmanberg își va părăsi postul. Altui ministru, da, bucuros îi votează creditele cerute. Se zice că la spatele acestei acțiuni de subminare se ascunde însuș contele Tisza. Era cât pe aci să isbucnească o violență ciocnire între miniștrii afacerilor comune și între delegații ungari din cauza ținutei acestora din urmă. În cele din urmă însă, intervenind prim-ministrul Lukács, delegații ungari au cedat, după ce mai înainte au stors dela șeful lor promisiunea că va face tot posibilul pentru înlăturarea lui Auffmanberg. Și de fapt, presa guvernamentală a început acum o violență campanie împotriva ministrului comun de război.

Bugetul ministerului de comerț. Din proiectul de buget al ministerului de comerț, ieșit acum de sub tipar, aflăm că cheltuielile ordinare prevăzute pe anul 1913 ale acestui resort sunt cu 54 milioane și 408 mii de coroane, cheltuielile de tranziție cu 5 milioane și 888 mii de coroane, iar pentru noile investiții s'au prevăzut cu 61 milioane 809 mii de coroane, în total așadar cu 122 milioane și 105 mii de coroane mai mult decât în anul trecut. Intratele reprezintă, la cele ordinare o sumă mai mare cu 63 milioane și 907.847 coroane, iar la cele extraordinare cu 59 milioane și 169.140 coroane, în total deci un plus de 123 milioane 76.987 coroane. Față de bugetul anului trecut se observă o îmbunătățire de 971.847 de coroane.

Din pașalâcul lui Cuvaj. O goană săbăteacă care întrece orice închipuire s'a pornit în Croația împotriva tuturor acelor cari nu sunt pe placul bașibuzucilor dela putere. Mai mult au să suferă tinerii studenți, aflați vinovați în faimosul proces Jukits. Dar nu numai aceștia, ci poate mai mult, părinții și frații lor sunt zi de

zi supuși la noui șicane din partea sălbaticilor satrapii ai guvernului din Budapesta. Exemplele ce le dăm mai jos ilustrează perfect sistemul de teroare introdus în Croația.

Zilele trecute a venit la Agram bătrâna mamă a lui Jukits, cu gândul să-și viziteze fiul în temniță. Ziua următoare, după sosirea ei în oraș, numai ce se trezește cu doi polițiști la locuința ce și-o luase pe câteva zile la Agram și nici una nici alta, îi răscolesc toată casa, ba fac percliziție și la cunoștele ei din oraș, iar la urmă, cu toate că n'au aflat nimic, o duc sub escortă la gară și o trimit acasă.

Studentul Galogassa, unul dintre acuzați în procesul Jukits care a fost însă achitat, voind să-și continue studiile a plecat la Esseg, dar, abia sosit în oraș, l'a apucat poliția și l'a escortat acasă. Tot așa a pățit-o și fratele unuia dintre acuzați, un băiețuș cu numele Cvijits, care voia să se înscrie la liceu pe clasa a doua.

Mamei acuzatului Camille Horvatiu, care se bucura, ca văduvă de învățător, de un mic ajutor de stat, i-au luat îndată după terminarea procesului acest ajutor, sub cuvânt că a crescut un fiu netrebnic. Pe tatăl acuzatului Roman Horvatiu l'au silit să-și desmoștenească fiul, amenințându-l că la caz contrar îl vor da afară din oficiu. Fratele acuzatului Cezarec a luat cu ani înainte diploma de profesor și spera că în sfârșit îi vor da și lui o catedră la vre-un liceu. Poate aștepta mult și bine. I-s'a spus că nu e demn să ocupe un asemenea oficiu, câtă vreme frate-său conspiră împotriva statului.

Următorii ziaristi au fost până acum expulzați din Croația: Marjanovici, Bergstein, Grgasevici, Tartaglia și alții. Pe publicistul Njevits, student croat, care colaborează la mai multe ziare din Belgrad, l'au aruncat înainte cu vre-o lună în temniță, dar neputând dovedi nimic împotriva lui, s'au mulțumit să-l expulzeze.

Muncitorimea de asemenea e supusă la tot felul de prigoniri. Socialiștii din Eszeg au chemat o adunare populară, în care voiau să discute măsurile ce sunt a se lua în contra scumpetei traiului. Poliția însă a oprit-o cu toate asigurările șefilor muncitorimii că adunarea nu va avea caracter politic ci pur economic și social. La adunarea muncitorilor din Diakovar era anunțat ca orator și fruntașul socialist Wilhelm Bukseg. Nu l'au lăsat însă să vorbească, nici decum, sub cuvânt că nu e locuitor din Diakovar. Funcționarilor dela organizațiile socialiste li-au luat dreptul de a fi membri la „Casa de asigurare a muncitorilor”, cu vădită intențiune ca, prin șicane fără de sfârșit, să-i terorizeze, tăindu-le pofta de a munci în interesul masselor muncitorești, ca apoi cu timpul,

Să aibă ciorchinele o coadă lungă de un lat de mână; să se vâre coada într'un dop de plută nou, astfel ca să treacă dincolo de un deget, iar dopul cu strugurele astfel preparat, se pune o sticlă plină cu apă.

Sticla se așează cu fundul în sus, așa ca strugurii se atârne în jos, iar dacă pe lângă coadă s'ar prelinge apa, se astupă bine cu ceară albă sau cu parafină.

Sticla se pune pe o scândură găurită, prin care gâtul va trece în jos.

În chipul acesta, în Franța, în zilele carnavalului, se servesc la mese struguri cari par culeși de foarte puțin timp.

Gimnastică cu oglinzi.

Cea mai mare nenorocire pentru un copil este să se nască schilod, fie de mâni fie de picioare, fie de șira spinării; dar această mare nenorocire era cu mult mai mare, când știința nu găsisse încă nici un leac pentru vindecare, și când acei copii erau urșiți să trăiască toată viața lor schilozi.

Acum însă, cu noile și neobositele sfertări medicale s'a ajuns dacă nu la absolut completă vindecare, cel puțin la o mare ameliorare, care se poate considera ca vindecare parțială. Și baza tuturor leacurilor nu sunt medicamentele, ci mijloacele de cură gimnastică.

Acum s'a demonstrat cât de bune rezultate dă copiilor schilozi gimnastica cu oglinzi.

S'ar părea poate curios, ce să caute oglinzile în gimnastică, totuș lucrul este foarte adevărat, căci dacă copiii ar face gimnastică, ca de regulă, adică fără oglinzi, dâșii nu și-ar da seama de mișcările ce fac și de rezultatul acestor mișcări asupra mușchilor, ci vor face mișcări mecanice, aproape involuntare.

Când însă copilul se uită în oglindă, este silit să se gândească mereu la motivul pentru care face gimnastică, este obligat să se supravegheze, să execute mișcări voluntare. De altminterlea se știe bine, ce mare influență are voința asupra acțiunilor omenesti cari par involuntare!

În ceea ce privește aparatele de gimnastică, acestea sunt după felul boalei. Astfel, copiii cari au șira spinării strâmbă fac astfel gimnastică: de tavan sunt agățate niște chingi, cari formează un fel de laț sub ceafa copiilor. Dâșii, ridicându-se în vârful degetelor, își vâra ceafa în chingă, pe când cu mâinile se apucă de o frânghie, care și ea atârână din tavan, și care servește ca să-i ție în echilibru. În chipul acesta, corpul întreg, fără ca să se sfozteze prea mult, vine întins de chingă și șira spinării, încetul cu încetul, se îndreptează.

Dacă boala este la brațe, copiii trebuie să facă exerciții cu niște bare speciale, atârându-se de ele. Cu acest soi de gimnastică, tot corpul se atârână de brațe, ai căror mușchi se desvoaltă treptat.

Dacă mâinile copiilor sunt amenințate de paralizie, atunci îi pune să se urce pe niște scări verticale, ca maimuțele, ajutându-se de mâni.

Pentru picioare, sunt niște aparate speciale, ca niște biciclete cari nu se mișcă. Aceste aparate sunt un cal de lemn, cu niște pedale, pe cari copiii trebuie să le învârtăscă repede, cu mare folos pentru picioarele și pentru gambelile amenințate de paralizie.

Mai este și un alt metod, pentru curarea gambelor slabe: copiii, se culcă pe spate, cu picioarele ridicate în sus; pe tălpi li se pune un fel de mici butoiașe, sau mingi mari de cauciuc, cu cari copiii se joacă în toate chipurile. Ca echilibrisții din circuri!

Rezultatele ce dau aceste metode de cură sunt uimitoare și mulți copii se vindecă de schilozemii.

Hainele lucrate în atelierul propriu se capătă la
LENGYEL ISTVÁN
PRĂVĂLIE DE PĂLĂRII ȘI SPECIALI-
TĂȚI DE MODĂ PENTRU BĂRBAȚI
Oradea-mare — NAGYVÁRAD
Piața Beiner nr. 1. Telefon: 12—48.

lipsindu-le de conducători, să zădărnicească orice activitate a organizațiilor.

Lucruri de acestea se petrec în Croația, în timp ce frații de un sânge ai celor prigoniți se înarmează ca să zdrobească jugul turcesc ce-l poartă Slavii din imperiul otoman. Odată acest jug zdrobit le va veni rândul și popoarelor din monarhie. Și nu ne îndoiim că și lanțurile în cari sunt astăzi așa de încăturate, vor cădea odată sfărâmate.

Să fim pesimiști?

Paris, 12 Octomvrie.

Așteptăm aci să izbucnească războiul în Balcani. Il așteptăm aproape cu siguranță. De cinci zile încoace telegrafal ne aduce același vești, că starea de lucruri e neschimbată. Și presa franceză se arată mai degrabă pesimistă.

Aș fi foarte nedumerit dacă mi-ar cere cineva să-i dau o idee exactă asupra impresiei resimțită în Franța, în chestia conflictului din Balcani. Mi-ar fi ușor să aleg nota care domnește prin ziazele de aici; mi-ar fi însă foarte greu să definesc starea sufletului popular, a imponderabilului cum îl numia Bismarck și care este întotdeauna mijlocul cel mai bun de orientare când anumite evenimente mari își proiectează umbra deasupra națiunilor. Am scris că în presa franceză predomină pesimismul, în sensul că toate ziazele de aci judecă inevitabil o ciocnire în Balcani. Oamenii noștri de stat se străduiesc pe cât pot ca să evite conflictul. Se pare însă că un război turco-bulgar este iminent.

Am citit astă-seară ultimul număr al ziarului Dv. pe care l'am primit, și vă pot spune că la cele ce anunțați acum patru zile, nu aș avea nimic nou de adăugat. Starea de lucruri din Balcani pare a fi astăzi, aceeași ca atunci. Bulgaria mobilizează, Turcia mobilizează, Serbia și Grecia deasemenea. Ele par absolut decise de război. Puterile mari încă n'au reușit să se unească în mod hotărât, neted și clar în vederea unei intervenții eficace. Cu toatele au aerul de a deplora războiul, dar regretul lor e pur platonice și atitudinea lor molatecă și confuză. Numai Franța, prin proiectul Poincaré, se arată mai dispusă la lucru. Se recunoaște însă aici, că arbitru situației din Balcani este Austria, și după ea, Rusia. Dacă aceste două mari puteri ar putea cădea de acord mai înainte ca primul tun să bubuie în Balcani, războiul va fi ocolit. Dar acordul acesta se va stabili el oare?

Că Franța dorește sincer pacea, este incontestabil, capitalul pe care îl are ea angajat în răsărit — în Turcia și Balcani — fiind de șapte miliarde de franci. Germania așteaptă cuvântul aliatei ei Austria, și Rusia stă și ea expectativă. Numai purtarea Angliei pare cel puțin bizară. Această națiune păstrează o rezervă absolut enigmatică și ministrul ei, sir Eduard Grey, are aerul de a nu ști nimic din cele ce au loc azi în Balcani. Care să fie gândul ascuns al Mării-Britanii?...

Situația internațională îmi pare mai gravă decât are aparența. Dacă ar izbucni războiul turco-bulgar, încă ar fi destul de rău; dar, în sfârșit, Europa unită într'un acord unanim, ar ști cel puțin să-l localizeze. Întrebarea este: am putea noi conta cu siguranță pe această eventuală localizare?

Mare vrăjitor acela care ar răspunde hotărât la aceasta.... Căci, dată fiind situația diplomatică a Europei de astăzi, grupurile

calme în aparență, dar întunecate ale triplei alianțe și ale triplei înțelegeri, rivalitățile surde cari fermentează între marile puteri de nuanță contrară, formidabilele pregătiri ale armatelor și flotelor lor, — o limbă de foc s'ar preschimba repede într'un nor nemăsurat de flacări, ale căror urmări probabile îți dau de gândit. Ori câte garanții platonice ne-ar da ele, nu este imposibil de uitat că în vara trecută, cu prilejul conflictului dela Agadir, Franța și Germania au dovedit îndeajuns cât de tenace e rivalitatea pe care o hrănesc aceste două mari națiuni una împotriva celeilalte, rivalitate care, dacă n'a izbucnit până acum, e tocmai din pricina exasperării sălbătice cu care ar exploda ea, târând Europa într'un vârtej de ale cărui consecințe ne înfiorăm când încercăm să le prevedem.

Nu, optimismul facil nu-și are locul azi în sufletul nostru. Dincolo de canalul Mânecii, din mijlocul brumei care o învăluiește, Anglia se pregătește poate să dea lovitură pe care de mult o are în vedere. Perseverența britanică e proverbială; și dacă în Balcani se adună acum furtuna, de unde știm noi că Anglia nu vede aci prilejul de a nimici odată pentru totdeauna redutabila rivalitate a Germaniei, a cărei flotă crește înspăimântător de repede, spre enorma îngrijorare a supușilor regelui George? Cine poate spune că diplomația engleză nu se va hotărî să scape odată de întunecoasa fantomă a supremației navale nemțești, acum când încă nu e prea târziu? Englezii s'au arătat întotdeauna în cursul istoriei, ca știind să-și aleagă momentul pentru a ataca puterile rivale intereselor lor. Și niciodată orgoliul și vitalitatea națională ale Mării-Britanii n'au fost mai amenințate ca acum. Cuirasatele Germane se înalță, numeroase și sumbre, în marea Nordului, bătute de furtuni.

Să mai vorbim și de rivalitatea surdă a intereselor ruso-austro-germane? N'am face decât să repetăm lucruri spuse de o sută de ori și pe cari ori cine le cunoaște.

Așa că, Europa nu va putea, îmi închipuiesc, să înlăture un război în Balcani, fiindcă Europa nu e de găsit astăzi. Nici un acord, nici un fluid simpatic și facil nu unește marile puteri. Situația generală se desenează vagă și confuză. Un complex de rivalități flotante, economice și naționale, o indolență curtoază dar primejdioasă, mici șicane de text diplomatic — când pacea lumii ar avea nevoie de o activitate ageră și hotărâtă — iată Europa de azi. E adevărat că în Balcani abia acum a bubuit primul tun; dar am impresia ca și cum l-aș fi auzit demult. Și Europa încă nu s'a găsit!

De aceea scriam la începutul acestui articol că mi-ar fi foarte greu să dau o idee clară despre starea sufletului popular francez de astăzi. Deocamdată trăim aci într'o stare de „malaise” cu atât mai ciudată, cu cât nu știm ce să credem și nici ce gândi. Acțiunile diplomatice sunt vagi, difuze, veștile ce ne sosesc din Balcani staționare, dar din sânul popoarelor se înalță, imperceptibil, un murmur nedeslușit. Parisul aude acest murmur și nu știe încă ce însemnare să-i dea. El însuși, e în așteptare. Imponderabilul nu s'a definit încă. Dar un fior ușor, pe care ne facem că nu-l luăm în seamă, trece prin inima uriașei și sensibilei metropole. În acest receptor al impresiilor nervoase din toată lumea, se va da de sigur, cel dintâi semnal al eventualei inomabile catastrofe, dacă va fi ea să aibă loc,

și tot de aici se va ridica cel dintâi suspin de ușurare, în cazul când Pacea își va desfășura din nou largile-i și albele-i aripi, deasupra Europei domolite.

Adrian Corbul.

Situația externă a României.

De Dr. Al. Tălășescu.

Constanța, 13 Octomvrie.

România cu tot calmul și tăcerea ei latentă se găsește pe pragul unei crize politice mai dificile de trecut decât statele Balcanice, excepțând pe Serbia care și-a pierdut sârta și se sbate în brațele unei sugrumări încete, dar sigure.

Bulgaria, prin realizarea alianței celor patru state balcanice, a redeschis cu violență foarte periculoasă rana mereu sângerindă a chestiunii balcanice și deoarece prin faptul acestei alianțe s'a eludat dibăcia diplomației Austriace, care până acum neconținut a zădărnicit această alianță, energia statelor răscolite în contra Turciei este de admirat și poate chiar de temut.

Bulgaria dela 1878 încoace a făcut mai mulți pași reușiți cari conduc cu siguranță spre realizarea idealului ei național: o Bulgarie mare în confiniile tratatului dela San-Stefano. A realizat unirea cu Rumelia, s'a scuturat de sub tutela directă a Rusiei, și-a proclamat independența, s'a ridicat la rangul de regat și a întretinut în ciuda Europei civilizate în Macedonia o agitațiune neconținută, o agitațiune sângeroasă, care a adus popoarele conviețuitoare la fapte de desperați. Acum a aprins toți vulcanii și pe cei stânși, din tot cuprinsul balcanilor.

Care va fi sfârșitul acestui război balcanic este aproape de prevăzut: sacrificarea Turciei și mărirea Bulgariei până la Marea Egee.

O țară cuprinsă între Dunăre—Marea Neagră și Marea Egee, și când acea țară se cheamă Bulgaria, este menită să joace un rol însemnat politic în Europa. Acest rol politic nu va fi numai în detrimentul celorlalte state balcanice, cari azi s'au aliat, ci în special în contra României, care are o pozițiune economică privilegiată de geografia țării sale la gurile Dunării. Pentru acest motiv, dar mai cu seamă fiindcă Congresul dela Berlin a dat României o parte din Dobrogea, pe care Bulgarii o cred că geograficește i se cuvine, Bulgariei, după ce și-a îndeplinit întinderea spre sud, incurind îi va reveni apetitul de extensiune și spre nord, de a poseda întregul mal drept al Dunării de jos și gurile ei.

Pentru aceste considerațiuni România trebuie să se opui la ori ce mărire a Bulgariei în detrimentul ori cărui stat din Balcani.

În tratatul dela San-Stefano Rusia dăduse României întreaga Dobroge, adică și cadrilaterul Rusciuc—Varna, inclusiv aceste două orașe. Acest cadrilater e format de un șir de munți între aceste două orașe, de malul Dunării între Rusciuc și Silistria, de granița actuală a Dobrogei spre Bulgaria și de Marea Neagră între Varna și Mangalia. E un teritor mai mare decât actuala Dobroge românească. Congresul dela Berlin neadmitând Bulgaria mare, Rusia i-a dat în schimb jumătatea mai importantă a Dobrogei, delimitând spre Bulgaria o graniță mizerabilă din punct de vedere strategic pentru România.

Răpirea Basarabiei și delimitarea Dobrogei sunt cele două perle de recunoștință ale Rusiei pentru mitică Românie, că o scăpase din ghiarele lui Osman Pașa.

S'a vorbit și s'a scris mult în România și Bulgaria că cadrilaterul susnumit ar fi recompensa României în caz de cucerire a Macedoniei de către Bulgaria. Negreșit că aceste sunt numai promisiuni neoficiale din partea unora din Bulgaria, cari ar voi ca lovitură de grație a Turciei să o dea cu asentimentul României.

Că România ar avea acest preț asigurat din partea Austriei și poate (?) și a Rusiei, încă este ceva posibil, dar că România, adică mai corect zis Românii să se mulțumească cu acest blid de linte indigestă nu se poate! Nu se poate! pentru că, iată de ce:

Cadrilaterul ar da României un teritor cam cât Dobrogea actuală cu o populațiune străină și

negreșit nemulțumită, cel puțin în ce privește elementul bulgar, de schimbarea de stăpân, pe când Bulgaria intrând în Macedonia și obținând numai partea dintre riurile Maritza și Karasu, ar câștiga teritor de trei ori mai mult decât cel cedat României cu o populație în cea mai mare parte bulgară, iar dacă ar reuși să ia întreaga Macedonia profitul ei ar fi de 7 ori mai mare ca al României cu o întărire națională prin creșterea considerabilă a populației naționale, pe când România, deși ar câștiga un teritor, mic, ar slăbi naționalicește scăzându-i prin aceasta procentualitatea curat românească a populației sale.

La această obiecție a noastră Bulgarii ne răspund cu o logică care nu suferă nici un defect: „Pentru ce căutați Dvoastră compensații teritoriale în țările locuite de Români? Ce veniți împinși de Austria peste noi? Duceți-vă în Transilvania și Bucovina!” Se ferește însă a aminti de Basarabia!

România niciodată nu s'a gândit la cuceriri teritoriale în Austro-Ungaria, dar întotdeauna și-a validat, deși nu poate energie, drepturile naționale culturale pentru frații conationali din aceste țări, dar neconținut și-a menținut drepturile de recucerire a Basarabiei care a fost răpită în mod neomenos, zice eu, în mod prea diplomatic, vor zice alții, la masa verde a Congresului dela Berlin.

Bismarck când a sancționat apetitul rapace al Rusiei asupra Basarabiei a profitat ca prin această amputare românească să arunce otrava antirusescă, antislavă în inima Românilor, pentru ca niciodată, cât va exista neamul românesc, să nu ne gândim la o alianță cu Rusia.

Dacă am fi lăsat la 1877 pe Rusia în prada semilunei, în ori ce caz noi realizăm independența noastră, nu pierdem Basarabia și n'am avea azi o Bulgaria care ca cozonacii moldoveniști dintr'un pumn de aluat crește de te sperii ce repede iese din pânar, iar Rusia rămânea umilită în fața statelor balcanice, cari s'ar fi format sub hegemonia otomană fără nici un pericol pentru România.

Regele Carol a fost însă mai creștin decât Rușii, nu i-a lăsat pradă Turcului, nici pe Marele Duce Nicolae să cadă pradă prinsului lui Osman Pașa; a trecut Dunărea a rășbit prin foc și srapnele, a spart cordonul păgân, s'a unit cu Rușii și — a luat Plevna.

Răspлата ne-a fost răpirea Basarabiei și încercătura de azi cu Bulgaria, care, deși eliberată de noi, ne-a devenit dușmană naturală. Ba mai avem o răsplată — bastonul de mareșal al Regelui Carol (!)... Nu poate să existe pe lume o perfidie mai mare decât acel baston de mareșal pe care Regele Carol l'a meritat atunci, iar nu acum după 35 ani, în pragul unui nou război balcanic.

Ați văzut cu ce viclenie tarul Nicolae II. îi oferă această distincție. Evită să zică mai mult decât „confrăția armelor”. Pe când Regele Carol, văzura-ți cum apasă cu condeiul punctul pe i în răspunsul său: „pe când comandam armata imperială la Plevna”... Adecă i-a răspuns Rusului ingrat că, „nu noi, ci eu și poporul meu, am luat Plevna!”

Incontestabil e că în dosul acțiunii statelor slave din Balcani stă morocănosul *Urs Alb*, care singură nu mai vrea să înceapă război cu Turcii. S'a cumințit. Acum el vrea să-l termine, să dea lovitură de grație la urmă. Ca proba cea mai eclatantă este gestul Muntenegrului care a declarat război în momentul când Europa reușise să-i liniștească pe Bulgari.

Este dar prea posibil că evenimentele să ia o turnură foarte periculoasă pentru pacea Europei și că România în loc să mobilizeze la granița Bulgariei, să nu se mulțumească numai cu cadrul laterul Dobrogean și că Regele Carol să arate cu bastonul său de Mareșal rus armatei sale vadurile Prutului peste care va trebui să treacă!

Cine știe!?...
Cine? O știe tot Românul că o Bulgaria Mare în fața României fără cadrul laterul Ruscuc-Varna și fără Basarabia întreagă până la Nistru, va fi o peire, fără grație, pentru România! Acum cum vom recâștiga Basarabia, pe calea neutralității sau pe calea armelor noastre, aceasta zace negreșit în voia Rusiei, dar dacă există vr'un Român, om de stat, care ar avea alt cuget, acel cuget este crima cea mai teribilă a trădării de patrie și de neam.

Se mai zice că deodată cu Marea Bulgaria se va mări Austro-Ungaria până la Salonic. De mărirea Austro-Ungariei noi Români n'avem nici o gelozie, din contra numai bucurie putem simți întru cât ea va modera aspirațiile domitoare ale Slavilor de sud.

Totuși există din partea României o pretenție și față de Austro-Ungaria. Nu teritorială, ci una amicală, și fiindcă e spre folosul amândurora i-am spus că nu e cerere, ci *pretenție amicală*. Aceasta pretenție este garantarea culturii și limbii Românilor din Ungaria și Bucovina pe lângă o îndreptățire egală în existența politică în sinul monarhiei Ungare.

La această existență românească nu pot renunța nici Români din Ungaria, nici statul Român, deoarece există un *sprijin reciproc de vitalitate* între aceste două elemente de același sânge. Austro-Ungaria are nevoie de existența României în lupta sa în contra slavismului, iar România are nevoie de un element viu în existența Românilor din Ungaria. Periclitarea lor de către Maghiari va atrage după sine căutarea scăpării noastre chiar la adversarii de azi și dacă în consecință ar trebui să perim, mormântul nostru va înghiți în același timp și pe Unguri, iar germanismul va fi colosal slăbit în Europa prin disparițiunea acestor doi factori importanți în lupta mare între Germani și Slavi.

Deci precum o Bulgaria mare nu poate fi concepută de mîntea Românului fără retrocedarea Basarabiei, tot astfel nu poate să existe o Austro-Ungarie puternică fără concursul României.

Și vorba cea din urmă și cea mai mare: această Românie nu are voie, nu-i permite *dela vocea sângelui*, să dea acest concurs fără ca să pună condițiune existența națională a Românilor din Ungaria. Motivul: deoarece disparițiunea lor ar aduce slăbirea statului și predominarea — nu a Ungurilor cari cu ajutorul ovreilor se sinucid cu ochii închiși, — ci a Slavilor dela nord și sud.

Episcopia de Hajdudorog

Documente privitoare la atitudinea arhierilor.

VI.

Ultimul act: Protocolul

luat în Blaj în palatul Reședinței arhiepiscopiei în ziua de 17 Februarie 1912 în conferința episcopilor Provinciei bisericești române de Alba-Iulia, ținută sub presiunea arhiepiscopului și mitropolitului de Alba-Iulia și Făgăraș R. P. Victor Mihályi de Apșa.

Prezenti: R. P. D. Victor Mihályi de Apșa, arhiepiscopul și mitropolitul român de Alba-Iulia și Făgăraș, R. P. D. Demetriu Radu, episcop de rit greco-român de Oradea-mare, R. P. D. Vasile Hossu, episcop român de Lugoj preconizat episcop român de Gherla-Szamosujvár, R. D. Ioan Georgiu, prepozit și vicar capitular de Gherla, R. D. Iacob Popa, secretar metropolitan, ca notar.

Obiectul: în tenoarea literelor de datul 10 și 11 Februarie Nr. 97 ale III. Sale Francisc Rossi-Stockalper atașat al S. Scaun în Viena pe lângă Majestatea Sa apostolică sacratissimă, este: declararea ordinarilor în locul prin competenți, dar — conform prescrierilor §. 1 titl. II. cap. II al conciliului nostru provincial al III. din 1900 aprobat de S. Scaun, — și tuturor Ordinarilor acestei Provincii bisericești relativ la constituirea noii dieceze de rit grecesc în Ungaria, precum și relativ la limitarea vicariatului catolic de rit grecesc în Secuime.

R. P. D. Arhiepiscop și Mitropolit salută pe RR. PP. DD. Ordinari veniți la conferință și după ce limpezeste statul chestiunii și își exprimă durerea, că această Provință bisericească, prin înființarea plănuită nouă dieceze se împinge în cel mai grav pericol de lupte și neînțelegeri religioase între frați, expune, că mai înainte a avut consfătuire cu reprezentanții capitulelor catedrale și a clerului din singuraticile dieceze ale acestei provincii, cu protopopii acelor districte, din cari se dorește să se îngremieze parohii la noua dieceză, și cu unii

bărbați mireni, cari se bucură de stima popoului credincios, și cari sunt în stare să cunoască foarte bine simțămintele neamului nostru și să le talmăcească. — Toți aceștia s'au rugat cu stăruință, ca Ordinarii să se sifească a întreveni la Scaunul apostolic folosind toată grija și solitudinea, autoritatea și zelul lor binecunoscut, și întru cât s'ar putea și cu graiul viu al vreunui episcop de al provinciei noastre, ca Preafericitului Părinte să i-se spună adevăratul și genuinul stat al chestiunii și că în ce greu împas intră cauza S. Uniri la poporul român, dacă intenționata dismembrare a parohiilor acestei provincii bisericești s'ar duce în îndeplinire și s'ar viola integritatea acestei provincii ecleziastice întărită de S. Scaun.

Premiându-le aceste R. P. D. Metropolit „invitat pe Ordinarii cometenți să-și dea părerea referitor la dismembrarea plănuită a parohiilor sale cuprinse în memoriul guvernului reg. ung. și înainte de toate să se declare relativ la însuși înființarea noii dieceze și în sfârșit la limba liturgică de folosit în noua dieceză.

I. Referitor la înființarea noii dieceze catolice de rit grecesc, Ordinarii se alătură la aceleași vederi, cari le-au descoperit Nunțul apostolic Alesandru cândva Bavona arhiepiscop de Pharsal, în literale de datul 10 Noemvrie 1911 Nr. 114 presid. (Urmează textul scrisorii citate, publicat deja).

II. Ce privește violarea integrității provinciei bisericești de Alba-Iulia și Făgăraș consacrată în mod canonic prin bulla „Ecclesiam Christi” de datul VI Cal. Dec. 1853, și relativ la dismembrarea părților ei integrante, atât prin înființarea contemplată a vicariatului pentru secui, cât și prin smulgerea mai multor parohii din dieceza de Oradea-Mare de rit greco-român și din Dieceza de Gherla și relativ la încorporarea acelor la noua dieceză ce se va înființa; toți cei de față declară, că învoirea lor nu și-o pot da.

1. R. P. arhiepiscop de Alba-Iulia și Făgăraș Victor Mihályi de Apșa declară, că El în virtutea manifestului sf. Uniri edat de antecesorul Atanasii arhiepiscop de Alba-Iulia în Sinodul din Alba-Iulia în ziua 7 Octombrie 1698 nu-și poate da consimțământul său, ca din arhidieceza de Făgăraș din douăzeci și nouă (29) parohii și două sute treizeci și șase (236) filii din districtele Treiscaune, Odorheiu, Giurgeu și Murăș să se formeze vicariatul secuimei și acela smuls din trupul arhidiecezei de Făgăraș să se supună iurisdicțiunii unei alte dieceze înființându-se în Ungaria.

2. R. P. Demetriu Radu episcop de rit greco-român al Oradei mari declară, că nici într'un chip nu poate admite conspectul dismembrării, care, precum este făurit, și precum i s'a prezentat Lui în ziua de 8 Februarie 1912, conține 52 parohii și 141 filii, pentru că prin acela nu numai se prejudecă integrității Provinciei metropolitane și diecezei sale, ci se vatamă și drepturile câștigate (jura acquisita) ale ritului și limbii liturgice românești, recunoscute în mod solemn și de Scaunul Apostolic. Totuși după ce în această dieceză există unele parohii și anume: Porcalsma, Nyiracsád, Erselina, Kakad, Nagyléta (parohia rutenă), Oradea-mare (parohia rutenă), Macău, în cari limba liturgică este paleo-slavă și credinciosii sunt de ritul ruten, de aceea, același episcop declară, că El nu se opune ca aceste parohii, precum și filiile lor, întrucât cuprind în sine credincioși de rit ruten, să se dismembreze de dieceza de Oradea-mare și să se supună dispoziției preaînțelepte a S. Scaun.

3. R. D. Ioan Georgiu prepozit și vicar capitular de Gherla declară, că El nu poate să cedeze nici parohiile nici filiile cuprinse în elench și intenționate a se alătura noii dieceze, deoarece toți credinciosii acelor sunt de rit românesc.

III. Ce privește însă chestiunea de a impune limba greacă antică de limbă liturgică diecezei de nou înființându-se, — Noi am putea să Ne abținem de a ne da părerea. Să ne fie iertat totuși să observăm, că modul, ce ar fi de a se urma în celebrarea liturgiei, precum a fost propus Eminentissimul Domn Principe Primat al Regatului în Conferința Episcopilor Ungariei din 9 Noemvrie 1911 ținută în Budapesta, e contrar ritului genuin grecesc.

IV. Protocolul acesta recunoscut și subscris de cei prezenți se înmanează R. P. Demetriu Radu episcop de rit grecesc în Oradea-mare, cu rugămintea, ca însoțit de câțiva preoți să-l ducă la Roma și prezentându-se să-l dea în mâinile însuș Preafericitului Părinte PP. Piu X.

Iar copia aceluiaș protocol să-l dea atât Nuntiatorei Apostolice din Viena, cât și guvernului reg. ung.

D. U. S.

Scrisoare din Iași.

Orașul în întunec. — Ofițeri bulgari în trecere spre patria lor. — În pragul iernii.

Iași, 30 Septemvrie st. v.

Demn de tot interesul a fost Iașul într-o seară din zilele trecute, când, din pricina unor defectuoșități ale sectoarelor electrice, a fost lăsat pradă celui mai complect întunec. Așa ceva s'a întâmplat mai deunăzi și în București — acum a venit se vede rândul orașului nostru.

Nu e un fapt de cine știe ce însemnătate, și totuși puțini își pot închipui ce pitoresc spectacol prezenta Iașul, cufundat în marea această de întunec! Privite de departe, cum treceau cu o apreciazabilă înălțime, tramvazele electrice ofereau aspectul unor meteorice luminau în treacă grupurile compacte de trecători și prăvăliile cufundate în tăcere și obscuritate. Iar străzurile, cu luminile lor cu mult mai slabe, dibuiau cu greu străzile pe cari trebuiau să meargă.

Și iera, cu toate astea o aglomerație neobișnuit de mare. Lumea curioasă, se vede, nu voia să fie lipsită de un prilej atât de rar și de plăcut. Dacă, pe departe, buzunarele trecătorilor erau expuse mai mult ca oricând pericolului de a fi ușurate, ștregării și ștregărițele, în schimb, erau în largul lor. Ici, într'un colț întunecat, atenția e atrasă de izbucnirile unui ris ale unui grup de ambe sexe; dincolo, câte un îndrăsnit, însoțit de alți tovarăși de nebulii, luminează cu vre-o lampă electrică de buzunar fețele speriate ale unor discrete domnișoare, pe cari întunecul le-a surprins pe stradă. Consumatorii de prin berării și alte localuri publice nu se lasă nici ei intimidați de neașteptata încercare la care au fost supuși, și-și continuă cu îndărătnicie opera lor de asanare a moravurilor antialcoolice... la lumina tremurătoare a lumânărilor.

Pretutindeni, panica provocată la început, e înlocuită printr'o dispoziție neobișnuit de veselă.

Din pricina lipsei de lumină au fost contra-mandate și spectacolele. Mai nostim a fost la Teatrul Național, unde opereta Grigoriu trebuia să cânte „Eva” lui Lehar. Deși întuneric, publicul se adunase în mare număr în fața teatrului — având speranța că se va căpăta poate lumina. Abia se începu însă piesa și sala se cufundă iarăși în întunec. Un „Aaaa!”... prelung sublinia această nouă surpriză, și apoi, din tumultul ce domnea, s'au evidențiat vocile acelor cari cereau continuarea cu ori ce preț a spectacolului, ce promitea să fie picant... Au fost aduse atunci pe scenă niște candelabre cu lumânări multe. Acestea m'au făcut să-mi amintesc de modestul teatru moldovenesc dela Copou, de pe timpul domnitorului Sturza... Puțin după aceea sforțările bieților electrician ajunseră la bun rezultat: lumina orbitoare a becurilor alungă iarăși întunecul — de astădată definitiv. Și era interesant de văzut ce mare satisfacție se zugrăvea pe fețele spectatorilor, cari s'au răsbunat apoi aplaudând zgomotos jocul artiștilor.

În genere seara aceea a fost pentru ieșeni un frumos prilej de a aprecia cât de imense sunt foloasele banalei lumini electrice. Și fără să vrei exclami: mari sunt minunile binefăcătoare a variații!...

*

Și pe când cei mai mulți erau preocupați de lipsa luminei electrice, un zvon ciudat, care semăna mai mult a farsă, începu să circule prin public: „au intrat Rușii în țară!”... Ce era? Un grup de peste 100 de ofițeri bulgari, cari își făceau stagiul în diferitele arme din Rusia, soseise în Iași. Ascultând de ordinul mobilizării generale se întorceau acum în patrie, pentru a-și plăti și ei, în momentul acesta hotărâtor, datoria, căreia își închinaseră viața.

Alarmați de zvonul fantastic, care perzista încă, alergaseră la gară foarte mulți creduli să vadă „Rușii”. Un amabil căpitan român îi însoțea pe finerii ofițeri bulgari, dintre cari mulți erau cu soțiile lor, și le dădea diferite explicațiuni.

Nu era cine știe ce entuziasm; dar pe fețele acelea botite, cari transpirau foarte puțină inteligență, se citea o mare, o nestrămutată hotărâre. Era o hotărâre care aduce mult cu în-căpăținarea celor simpli, dar convingiți de dreptatea cauzei pe care o susțin. Și, privindu-i, reflectam la vrednica pildă, de abnegare a propriei lor ființi pentru o cauză sfântă, pe care o dau tuturor dezorientaților de prin diferite țări, cari nu vor să recunoască rațiunea iertfelor pentru patrie. Ba și mai întunecat devenea coloritul reflecțiilor mele, când mă gândeam că dezorientați de aceștia adăpostim și noi cam mulțșori în-babilonicul București...

*

După nesfârșitele ploii de deunăzi, am avut vre-o două zile frumoase, cu soare strălucitor — și acum vremea s'a mohorit din nou, iar temperatura s'a coborât simțitor.

Slabă nădeide să mai avem o toamnă așa de plăcută ca aceea de anul trecut, care părea că nu mai vrea să iee sfârșit. În medie termometrul indică 5 grade deasupra lui zero.

Din toate părțile țării vin însă știri și mai neliniștitoare. O bună parte din vii, neculese încă, de prin ținuturile deluroase, au fost surprinse de ninsoare; iar județele muntoase sunt acoperite de-al binelea cu zăpadă. Prin unele părți grosimea stratului de zăpadă e mai mare decât de 20 cm., iar frigul e mai ceva ca în toiu iernii.

Dacă pe aici n'a nins încă, decât într'o singură dimineață vre-o 3 minute, și clima relativ e mult mai agreabilă ca în alte părți — nu se mai poate spune că suntem în toamnă, ci chiar în pragul unei ierni, ce se anunță să fie grea.

Pentru a aerisi și scutura paltoanele, iată-ne siliți să tulburăm prea curind digestia molliilor...
Șt. P. Moldovanu.

Cronică din Budapesta.

Câteva constatări. — 60—70 membri activi la „Petru Maior”. — Înaintea alegerii de președinte.

Budapesta, 12 Octomvrie.

Satele noastre și-au trimis tot ce au mai bun: studenții dela școalele superioare. S'au strâns toți cei cari vor alcătui azi-mâne frontul luptătorilor în viața noastră. Dar e întristător să vezi la ei lipsa de voie-bună și de entuziasm ce s'ar cere dela niște oameni tineri. Este întristător să descoperi în sufletul lor scepticismul pentru datoriile lor față de societatea „P. Maior”. Îmi place să cetesc informațiuni, ca cea din numărul 211, 9 Octomvrie. Anume că: „după reușita atât de grandioasă a seriei de cunoștință din Vinerea trecută, se poate vedea deja că societatea „Petru Maior” anul acesta va avea (una) din cele mai momentuoase pagini pe seama istoricului ei”. Mi-i teamă ca nu cumva să se înceapă din nou certurile ca și anul trecut, doar deja la serata de cunoștință se putea observa, cum homo, homini lupus est. „Copiii nimănui” din Cluj s'au certat, noi mai aproape de apus, deci mai diplomați, am arătat

numai, că ne vom certa acasă la societate. Presemnele se arată. Postul președinte, din cauza „bătrânețelor” n'a luat parte nici la serata de cunoștință, nici mâne la alegerea noului comitet nu va fi prezent.

*

După o lună și jumătate societatea „Petru Maior” are abia un număr de 66 membri activi. Și suntem aci peste 300 de studenți universitari români. „Poporul român — zicea Dr. Moldovan — înainte de toate are nevoie de o tinerime crescută în spirit românesc”. — Cum s'o crești această tinerime, dacă în mulțimea asta, păgână nouă, ea nu se interesează de societatea aceasta, care i-ar da mână de ajutor spre a-și câștiga educație românească. — Taxa de înscriere e de 8 cor. pentru membrii activi, iar pentru cei extraordinari 4 coroane. Dacă s'ar înscrie 200 de inși cu 8 cor. și 100 de inși cu 4 cor. atunci e drept — societatea ar fi în stare să-și ție un local mai corespunzător și mai puțin sărăcăcios.

*

Mâne în 13 Octomvrie va avea loc alegerea președintelui și a noului comitet al societății „Petru Maior”. Până azi n'am auzit nici n'am cetit nicăiri cu ce program de muncă dorește noul comitet să-și înceapă activitatea. Aș dori să fiu proroc mincinos, dar așa cred că societatea trezindu-se din amorteală, cu ocaziunea jubileului, acum în al 51-lea an de existență, e în pericol să se întoarcă pe lătura cealaltă, ațipind încă 50 de anișori. M.

Di Take Ionescu asupra politicii externe a României.

— Un interview din „Morning Post”.

București, 12 Octomvrie n.

Marele ziar londonez „Morning Post” a solicitat la 7 Octomvrie st. n. dela d. Take Ionescu părerea sa asupra politicii externe. Șeful democraților i-a transmis-o telegrafic și „Morning Post” publică telegrama, pe care o comentează printr'un articol de fond asupra evenimentelor din Balcani. Toate zia-rele mari europene relevează telegrama lui Take Ionescu care are următorul cuprins:

Înțelegerea intervenită între puterile balcanice cari de vreme îndelungată urmăresc o politică de rivalitate mutuală, și hotărârea lor de a se mișca, sfidând voința marilor Puteri, creiază o situațiune nouă care, după părerea mea face războiul inevitabil. Singura șansă de a-l împiedeca ar fi convocarea imediată a unui congres european pentru a regula chestia reformelor din imperiul otoman. Dacă nu se face aceasta, războiul va urma cu mare repeziciune, bulgarii dorind să profite de superioritatea mobilizării lor înainte ca Turcia să poată aduce imensele ei rezerve.

Pentru mai multe cuvinte un congres european ar fi indispensabil.

Războiul, dacă va surveni, va fi sălbatec și după toate probabilitățile, urmat de oribile masacre cari vor împinge Europa să intervină. Dacă Turcia va fi victorioasă, puterile tot vor fi silite să intervină pentru a opri ostilitățile și a hotări asupra reformelor cari și așa vor fi indispensabile. Dacă statele creștine sunt victorioase, victoria le va împinge pe drumul anexărilor teritoriale și înțelegerea lor de acum va înceta.

Încă un cuvânt pentru intervenție.

România este în stare de expectativă și deși nu este pe cale de a-și mobiliza trupele, aceasta

Nou institut de văpsitorie, curățire și spălătorie cu aburi.

Aduc la cunoștința on. public, că am deschis

un institut modern de văpsitorie, curățire și spălătorie cu aburi
în ARAD, colțul străzii Weitzer János.

Institutul: str. Magyar nr. 26. Institutul de primire: str. Weitzer János (vis-à-vis de poșta centrală).

Roagă binevoitorul sprijin, proprietarul:

Knapp Sándor.

[Ka 429-58]

nu însemnează că este indiferentă și că se va abține de a-și exprima punctul ei de vedere.

România are interese și morale și materiale și le va apăra la momentul oportun. Dacă s'ar convoca un congres, România va preținde să ia parte la el.

Take Ionescu.

Din jurul Gherlei.

În 20 c. își va ține „Reuniunea învățătorilor” din jurul Gherlei adunarea generală la Iclodul-mare. Iată ocazia binevenită pentru a putea discuta chestiunile dela ordinea zilei. Sunt multe de toate, și noi avem totdeauna darul de a le amâna de azi pe mâine. A sosit momentul mult așteptat când vom putea saluta pe noul mire al diecezei noastre în mijlocul nostru ca pe un intrupător al idealurilor noastre. Vom spune Ilustrității Sale durerile și năcazurile noastre. Vom arăta mizeria ce apasă pe bietul țaran, în urma căreia — cu durere — renunță la școala confesională. Vom cere concursul II. Sale pentru crearea unui fond cultural pentru ajutorarea școalelor amenințate cu peire. Și câte nu i-am putea spune! Cum inspectorii regești văd că în cele mai multe locuri orariul și materia obiectelor de școală făcută după planul blăjan nu corespunde. Cum pe unii învățători — cazul lui Dénes Gyula din Hackó — îi folosește ca pe niște unelte mârșave de maghiarizare.

Prea sfințite Părinte! nu covoare, nici trandafiri vom așterne în calea Ta, ci ca unuia ce vîi în numele Celui ce „neputințele noastre a luat”, vom atșerne durerile poporului și ale noastre. Prea am fost dați uitării iar interesul obștei a fost prea puțin.

Adunările noastre de până acum aveau un caracter prea local. De concursul binevoitor al altor factori, nici poveste, abia unul cu aer maiestic de se arăta. Așa a fost la toate adunările, ba ce fiasco am suferit anul trecut chiar în Gherla: nici director preparandial, nici profesori la adunare, nimic. Și la toate nu suntem numai noi cauza, ci și intelectualii noștri, cari zic: ce să căutăm la o adunare de învățători? Oare când e vorba de interesul neamului românesc, de înaintarea și de cultivarea lui, să rămânem și noi acasă, zicând: că ce să căutăm acolo? Ne facem prea ridicoli. Așa nu mai merge! Așa regresăm!

Acum ca nici odată intelectuali români din vasta dieceză a Gherlei, arătați-Vă iubirea față de neamul din care faceți parte. Acum în clipe de grea urgie pentru noi, îmbărbătați-ne ca cel puțin pe câteva clipe să uităm odiosul proverb: *quem dei oderunt, pedagogum fecerunt*. Veniți preoți de dați mâna cu învățătorii ca împreună să lucrați pentru rădicarea oropsitului nostru popor! Veniți toți cu sfaturi bune, cu gânduri curate! Veniți și turnați din obolul vostru în fondul cultural ale cărui temelii se va pune atunci!

Tibleșanul.

Lupte sângeroase în Balcani.

Primejdia unui conflict european. — Conflictul raso-austro-ungar. — Spre Scutari! — Mobilizările Turciei. — Neutralitatea Franței, Angliei și României. — Rusia contra României? — Grecia nu se desparte de statele balcanice. — O declarație a țarului Rusiei. — Atitudinea României.

Arad, 14 Octombrie.

Intervenția puterilor a venit *prea târziu*, războiul a izbucnit. Cu toate că cele două mari grupări europene, Dubla- și Tripla-alianță, au făcut sacrificii reale în interesul menținerii păcii călcându-și pe inimă și stabilind un program comun de intervențiune, totuși statele balcanice creștine, exasperate de veșnicele *amânări* ale rezolvării chestiunii orientale, au nesocotit sfaturile pașnice ale marilor puteri și s'au decis definitiv pentru războiu.

Nu mai poate fi vorba de o întorsătură pașnică. Au trecut atâtea zile de când Muntenegrul a declarat războiul și la frontiera turco-muntenegreană au și avut loc lupte sângeroase. La Berana, Podgorița și Decici a răsunit deja glasul tunurilor, evenimentele s'au precipitat așa de mult încât guvernele statelor balcanice aliate ar expune țările lor la *revoluție* dacă ar încerca să se împotrivească voinței poporului care pretutindeni în Balcani cere războiul! Când aceste rânduri vor vedea lumina, soarta chestiunii balcanice va fi incredințată deja *armelor* și diplomația europeană va trebui să privească la lupta crâncenă care a început cu toate sforțările ei de a evita *acest războiu, ale cărui consecințe sunt incalculabile!*

Muntenegrul este legat de Bulgaria, Serbia și Grecia prin alianța secretă îndreptată contra Turciei. Fiind deci la mijloc un *casus foederis* este imposibil ca Bulgaria, Serbia și Grecia să nu urmeze exemplul Muntenegrului. Dacă guvernele din Sofia și Belgrad au mai amânat încă pentru câteva zile declararea războiului lăsând pe muntenegreni să dea singuri prima lovitură, este pentru că Bulgaria și Serbia nu au terminat încă *mobilizarea și concentrarea* armatelor lor. Dni Gheșov și Pașici au căutat să câștige timp temporizând lucrurile. Când concentrarea armatei bulgare și a celei sârbe va fi gata, când trupele se vor găsi la frontiera turcă, declararea de războiu se va face și *ostilitățile vor începe imediat, cu mare furie dela început.*

Tot ceea ce poate să mai facă de aci înainte diplomația europeană este să *localizeze* războiul în peninsula balcanică, să facă sforțările uriașe necesare spre a împiedeca propagarea spiritului războinic și izbucnirea celui mare *războiu general* în continent de care are atâta groază toată lumea, chiar și amicii războiului!...

Este oare posibil aceasta? Nu este oare războiul din Balcani, *în mod fatal*, decât *preludiul* războiului mare european? Nu este oare grozava învălmășeală războinică din Balcani o vâltoare care va atrage la sine și pe celelalte puteri forțându-le să abandoneze calea păcii chiar împotriva propriei lor voințe? Nu ne aflăm oare în ajunul unor eve-

nimente epocale când guvernele nu mai sunt stăpâne pe destinele statelor lor și *total* se desvoltă, se desfășoară conform unei legi fierști, care împinge pe națiuni la războiu, o lege tot așa de *firească, de irezistibilă*, cum este de exemplu legea eternă a gravitației?...

Iată chestiunea gravă ce se pune, iată obiectul celor mai noi preocupări ale cabinetelor europene cari au renunțat acum la pacea din Balcani dar nu au renunțat încă la pacea generală a Europei.

O sunt semne foarte caracteristice cari ne arată că unele dintre puteri nu sunt străine de ideea unei *intervențiuni armate în Balcani*. Așa este bună-oară Austro-Ungaria. Discursul ținut de contele Berchtold Joia trecută în ședința delegațiunii ungare este foarte semnificativ, căci ministrul de externe al monarhiei a *amenințat* în mod foarte clar și foarte energic Serbia, dacă aceasta ar avea intențiunea să ocupe Sangiacul Novi-Bazar, asupra căruia Austro-Ungaria are pretențiuni.

Mai trebuie să avem în vedere apoi și *politica României*. Statul român nu înțelege să nu se aleagă cu nimic după *viitoarea nouă imbucătățire* a Turciei, care se va face cu toate asigurările marilor puteri că *statul-quo* va fi menținut. Dacă Bulgarii vor izbuti să se întindă spre Sud, România nu poate să tolereze această nouă creștere a puterii Bulgariei fără ca și ea să obțină *compensațiuni* destul de importante. Quadrilaterul Varna-Rusciuc este o pretențiune veche a României și obținerea acestei noi frontiere în sudul României este pentru ea o condițiune esențială a întăririi strategice militare a Dogrogei și prin urmare un punct foarte important.

Ce vor zice însă la aceasta Bulgaria (victorioasă sau învinsă, nu se știe încă) și ce va zice Rusia. Vor obține Românii această nouă *sporire de teritoriu* fără vărsare de sânge? Nu putem crede aceasta. Iată deci un nou factor care va contribui la întinderea zonei războiului: România.

Rivalitatea din Dubla-Alianță și Triplice va izbucni, fără îndoială, în cursul războiului balcanic și mai cu seamă după războiu când se va face balanța învingătorilor și și învinșilor. Se poate închipui oare ca Bulgaria să iasă zdrobită din războiul actual și Rusia, care a împins-o la războiu, să nu intervină în favoarea Bulgarilor?... Sau se poate oare ca Turcia să îndure lovituri de mort, *Slavii* din Balcani să vrea s'o împartă între ei (și Grecii) în mod definitiv, s'o scoată din Europa, fără ca Austro-Ungaria și Germania să caute să paralizeze o prea mare întindere, o *nouă* întindere, a puterii slave?...

Sunt nenumărate asemenea chestiuni cari incurcă situațiunea în Orient din ce în ce mai

Dr. Balázs Emil

Institut pentru consultațiuni medicale,

Timișoara-contru, Palatul Dauerbach

Operează și vindecă boli de piele și sexuale cu razele Röntgen. Operarea polipilor și a alor formațiuni cu aceleași raze. Electroliză. Metode electrice de vindecare. Massage electrice. Vindecarea bolilor de beșică prin electricitate. (Ma 46-60)

Consultațiuni pentru operare și boli de piele dela 8-9 ore a. m. și dela 2-5 p. m. Celor din provincie cărora es recere îngrijire mai îndelungată, le stă la dispoziție camere confortate anume

mult. Și când Austro-Ungaria și Rusia vor vorbi cu spada, oare aliatele lor din Apus, Germania și Franța, nu vor interveni și ele?... Ce aduce acest războiu din Balcani nimeni nu poate să prevadă. *Si vis pacem, para bellum.* Toate statele, cât de „neutre” ar fi ele, se pregătesc astăzi pentru marele războiu care acum amenință mai mult ca oricând. Și Românii din regat trebuie să fie la postul de pază ca mai târziu să știe a fi la timp pe câmpul de onoare!

Noul demers al Angliei și Rusiei.

Londra. — Corespondentul din Petersburg al ziarului „Daily Express” află din sursă oficială, că Rusia și Anglia fac acum demersuri cari vor putea împiedeca în ultimul moment declararea războiului. *Situația este așa de amenințătoare din cauza intereselor Austro-Ungariei în Balcani încât în Rusia s'a ajuns la convingerea, că după izbucnirea războiului va fi imposibilă evitarea unei conflagrații europene.*

Se asigură, că Anglia și Rusia au făcut o declarație formală anunțând, că în nici un caz ele nu vor permite ca sandiacul Novi-Bazar să fie deslășit de Turcia.

Un martor ocular despre lupta dela Podgorița.

Londra. — Corespondentul de război a lui „Daily Chronicle”, miss Durham, care a privit lupta dela Podgorița din cartierul general muntegrin, povestește următoarele:

„Joi dimineața, orele 7. — Un nor în fața noastră ascunde colina Deciei. Statul maior muntegrin se află pe o ridicătură, aci sunt și eu. În față avem frontiera turcească. Deodată dinspre stânga gloanțe de tun sbârâie și se lovesc în șanțurile turcești. Puștile răpăesc infiorător. Starea asta durează aproape două ore. Spre ciasurile nouă încetează bubuiturile. Artileria nu vede țelul, deoarece ploaia cade cu nemiluita. Spre vest se mai aud însă puternice bubuituri de tunuri. Vin curieri în galop: gloanțele turcești n'au făcut stricăciuni în șirurile armatei muntegrine. În cercul statului maior izbucnesc deodată strigăte de bucurie: pe frontul turcesc fâlăie flamura albă. *Deciul a căzut în mâinile muntegrinilor.* Suiu călare pe un cal și alerg și eu cu statul maior spre Rogani. Canonada începe din nou. Acum artileria muntegrină bombardează Rogani și Mislije. Puștile răpăesc, tunurile bubue îngrozitor. Ploaia cade neîncetat. Se așează întunerecul, care numai câte odată îl strătaie pentru un moment focurile de pușcă. Privim asaltul de pe-o ridicătură. Dar iată, un curier aduce știrea, că turcii au părăsit Rogani și s'au retras spre ost. Soldații muntegrini ostensiți și rupți de foame se culcă pe câmpul ud, bucătării pregătesc cina. E noapte. Intreagă tabăra răsună de chiote de veselie. Această bucurie se potentează și mai mult la știrea, că divizia generalului Vucovici a cucerit Berana și Nojciavaciul.

Cetinje. — Pierderea muntegrinilor cu prilejul luptei dela Deciei a fost 100 morți și 200 răniți. Regele a vizitat pe răniții aflători în spitalele militare de pe câmpul de luptă, a sărutat răniții și le-a mulțumit în numele patriei pentru eroismul dovedit în luptă.

Scrisoarea președintelui „Uniunii inter-parlamentare” către regele Nichita.

Paris. — Iată textul scrisorii adresată de senatorul Constant d'Etournelles, celebru pacifist, regelui Nichita al Muntegrului:

— Cei treizeci de ani trecuți dela încheierea tratatului de Berlin și dela începerea activității comisiunii pentru regularea graniței, al cărei

secretar am fost, nu m'ar degaja de datoria păstrării secretului diplomatic, dacă Majestatea Voastră nu ați determina pe toată lumea de bine să se ridice contra declarării de războiu a Muntegrului împotriva Turciei. Pe atunci — după convingerea noastră — credeam că războiul ce ați provocat, e menit să satisfacă nu orgoliul Majestății Voastre, ci aspirațiile poporului muntegrean. Acum vroiti să încingeți lumea din nou în flacări, ca sub ocrotirea acestora să vă faceți neturburat interesele. În Muntegru nu există nimeni care să se ridice contra Majestății Voastre, și e păcat, căci într'un caz afirmativ, ați fi fost pus la locul d-voastră, după cum meritați. Din partea mea mi-am făcut numai datoria, scriindu-vă toate aceste lucruri pe cari altul nu are prilej să vi le spună.

Regina României pentru pace.

București. — Regina Elisabeta a României a trimis senatorului Constant d'Etournelles următoarea telegramă:

— *Intreagă lumea cultă și dreaptă te va învidia pentru bărbăția de care ai dat dovadă, scriind cu atâta căldură și așa de potrivit în favoarea păcii. Te felicit din inimă.* — Carmen Sylva.

Mobilizările Turciei.

Constantinopol. — Cercurile competiției spun că mobilizarea Turciei se face în ordine și cu mare înțelepciune. Trupele ce pornesc de aici au o frumoasă ținută. Trupele ce sosesc din Anatolia vin prin Rodosto iar o altă parte prin San Stefa. De aici au plecat până acum divizia II și a III, prima divizie se află în Albania. Ca trupe regulate vor rămâne la Constantinopol doar trei divizii de redifi.

Constantinopol. — Numeroși rezerviști creștini, în special greci, au fugit în străintătate spre a nu merge la război.

Constantinopol. — Comitetul pentru Uniune și Progres a hotărât să organizeze ajutoare pentru familiile rezerviștilor.

Constantinopol. — Poarta a primit telegrame de simpatie din partea musulmanilor din Africa de sud. Ei făgăduesc ajutoare bănești.

Constantinopol. — Ziarele spun că 2000 voluntari s'au înscris până acum la ministerul de război.

600 voluntari albanezi pleacă astăzi spre granița muntegreană.

Agravarea situației în Samos.

Constantinopol. — (Via Constanța). — Ziarul „Ikdan” află că situația în Samos s'a înrăutățit. Rebelii, al căror număr sporește, sunt acum stăpâni peste Vothy. Ei manifestează aproape continuu în fața palatului princiar. Din cauza situației, Poarta a autorizat după cum s'a mai telegrafiat, pe principele de Samos să părăsească insula.

Rusia contra României?

Cea mai mare parte a presei rusești duce campanie în favoarea statelor creștine din Balcani și vorbește de izgonirea turcilor din Europa ca de un lucru hotărât. Cu acest prilej panslavii atacă și România, pentru că nu s'a aliat cu statele balcanice împotriva Turciei.

Iată, de pildă, ce zice „Golos Moskwy”: „România este dușmanul cel mai apropiat și cel mai primejdios. Dacă dânsa nu va întreprinde o altă politică, atunci își pune existența în primejdie și Rusia se va vedea silită să rezolve în felul ei, chestia românească (?). Căci doar Carpații sudici și Alpii Transilvaniei con-

stitue granița firească a Rusiei. Așa se poate, așa trebuie (subliniat în text) să fie rezolvită chestiunea, dacă România nu se hotărăște din timp să-și schimbe politica. Momentul de față este critic pentru poporul român. Pentru ultima dată slavii cheamă pe români în lagărul lor, la lupta comună și izbânda comună. Dacă nu urmează răspunsul dorit, atunci românii să nu facă răspunzători de urmări pe nimeni altul decât pe regenții ei indigeni și străini, chiar când poartă și titlul mândru de feldmaresal ai armatei rusești”.

Dăm acest citat ca document. Altminteri romdomontadele panslaviste nu mai sperie pe nimeni.

O înțelegere între Bulgaria, Serbia și Muntegru.

Berlin. — Din sursă bine informată se anunță că Bulgaria, Serbia și Muntegrul ar fi încheiat o înțelegere asupra modului cum vor împărți între ele teritoriul cucerit dela Turcia, dacă vor ieși învingători pe toată linia. Bulgaria va ocupa regiunea din spre orient a Rumeliei Orientale până la marea Egeică; Serbia va ocupa porțiunea din Sandiacul Novibazar situată între Zenița, Novavaros și Mitrovița, iar Muntegrul o parte a sandiacului dela Berana până la Bjelopolje.

O declarație a țarului Rusiei.

Petersburg. — Țarul a declarat ambasadorului englez că Rusia nu va fi în stare, în caz când statele Balcanice vor fi învingătoare, să le oprească a-și întinde teritoriile. Această declarație a Țarului Nicolae stă în contradicție cu declarațiunile oficiale ale Rusiei făcute la Sofia, Belgrad și Atena.

Înaintarea principelui Gheorghe al Serbiei.

Belgrad. — Principele Gheorghe care până acum avea rangul de căpitan în armată, a fost înaintat maior. Azi s'a oficiat un serviciu divin solemn în fața trupelor, cum se obișnuiește când trupele pleacă în război.

Consiliu de război în Sofia.

Sofia. — La știrile că trupele turcești din Adrianopol fac manevrări suspecte, imediat s'a convocat un consiliu de război. Mai târziu s'a întrunit și consiliu de miniștri, la care a luat parte și secretarul regelui. Atașatul militar al Austro-Ungariei a încunostițat guvernul bulgar, că monarhia e aplicată să ușureze după putință transportul armelor și munițiilor comandate de Bulgari. Loialitatea monarhiei a surprins plăcut toate cercurile politice de aici.

Spioni bulgari.

Constantinopol. — Poliția a arestat 14 spioni bulgari, cari au sosit aici Sâmbătă cu trenul de Adrianopol.

Atitudinea României.

Milano. — Ziarul „Corriere de la Sera” publică în ultimul său număr în rezumat conbore pe care corespondentul din București al aceluia ziar ar fi avut-o cu d. Take Ionescu cu privire la atitudinea României în conflictul din Balcani. Corespondentul ziarului italian spune că șeful conservatorilor-democrați din România i-ar fi declarat între altele că România deși nu mobilizează totuși are însemnate interese în Orient. Aceasta va face ca cu ocazia primului congres, România să lupte pentru apărare drepturilor Românilor din Macedonia. Ziarul italian adaugă că mai toate instituțiile fi-

MANDAT.

Aceia care cu prilejul cumpărării nou-tărilor de toamnă și iarnă prezintă acest coupon, i-se va acorda 5% rabat din prețurile noastre solide fixate.

Filiala din Arad a magazinului de dantele din Budapesta

Dantele, cordele, catifele, decoruri pentru haine, mă-tăsuri, ciorapi, mănuși și orice accesorii de croitorie

se capătă la

Cl. 132-100

Bulev. Andrassy nr. 20

palatul Fischer Eliz

nanciare din România au încetat afacerile și că la ministerul de război se fac pregătiri pentru o mobilizare parțială.

„Frankfurter Zeitung” sosit azi publică următoarea telegramă din București:

Cercurile competente de aici cred că se va ajunge la o conferință europeană. În acest caz România va cere să fie admisă ca Putere, să participe la desbateri, iar nu să rămâie între culise ca un stat mic.

București. — Contingentul 1911, care urma să se libereze la 1 Octomvrie c., va fi reținut sub arme până la 1 Noemvrie c., iar contingentul 1913, care urma să fie încorporat la 1 Noemvrie c. a fost chemat sub arme astăzi. Chemarea acestui contingent s'a făcut prin ordine individuale.

Grecia nu se desparte de statele balcanice.

A t e n a. — Presa grecească desminte știrea publicată de ziarul german din Frankfurt, care pretinde că Grecia ar fi părăsit înțelegerea balcanică, și declară că Grecia nu ar putea fi deslăpădită de aliatele sale prin promisiuni de foloase particulare, deoarece caracterul înțelegerii balcanice e pur desinteresat.

Rusia nu permite închiderea Dardanelelor.

Constantinopol. — Giers ambasadorul rus de aci, a comunicat Porții că Rusia nu va permite închiderea Dardanelelor. Se crede că Dardanelele vor rămâne deschise pentru vapoarele comerciale ale statelor neutrale.

Dela consiliu de miniștri român.

București. — Vineri seara a fost ținut un lung consiliu de miniștri sub președinția dlui Titu Maiorescu. Consiliul a durat trei ore, în care timp s'a discutat asupra situației politice interne și a celei externe. S'a exprimat credința că în curând va fi realizată concentrarea conservatoare, urmând să fie format un guvern comun sub președinția dlui P. P. Carp. Dnii miniștri au avut motivul să creadă că situația externă pare a merge spre liniștire. România va păstra atitudinea de expectativă în care se găsește, până la nouă împrejurări. Deci, deocamdată nu poate fi vorba de mobilizări de trupe la noi.

Trupele bulgare spre Karatepe.

Sofia. — Trupele bulgare dela graniță au plecat spre Karatepe. Trupele turcești au părăsit localitatea Karakol fiind atacate de armata bulgară. Se vor trimite în curând trupe noi dela Salonice.

Regele Petru comandantul armatei sârbe.

Sofia. — La Belgrad s'a dat un ucuz prin care se arată că regele Petru al Serbiei a fost numit comandant general al armatei, Roda Voinovici, ajutor și generalul Putnic șeful stat-majorului general.

Neutralitatea Franței Angliei și României.

Constantinopol. — Ziarele spun că Franța, Anglia și România ar fi dat o declarație de neutralitate Porței în războiul turco-muntegrecan.

INFORMAȚIUNI

Arad, 14 Octomvrie 1912.

Serbările din Sibiu. Raportul detaliat despre aceste mari serbări românești, sosindu-ne după încheierea ziarului, îl vom publica în numărul de mâine.

Redacțional. Domnii colaboratori și corespondenți ai ziarului nostru sunt rugați, odată pentru totdeauna, să binevoiască a scrie articolele resp. corespondențele lor cu ortografia ziarului nostru, ușurându-ne în chipul acesta enorma muncă ce o depunem la corectarea manuscriselor.

Turneul artistului Rădulescu. Artistul român, d. Ionel Rădulescu, așa de bine cunoscut și apreciat la noi în Ardeal, va continua turneul său prin centrele noastre românești mai însemnate. Joi în 17 Octomvrie va concerta în Oravița, iar Sâmbătă în 19 Octomvrie va fi în Sânt-Nicolaul mare. Dorim succes deplin simpatichului nostru artist.

Renegații batjocuresc tricolorul nostru. D. Moldován Ödön, ofițer la poliția din Arad, a fost ieri victima unei manii șoviniste, care a avut niște urmări foarte... ridicole. Dl Moldován Ödön, român renegat și slujbaş la poliție, văzându-l ieri pe stradă pe un fecior român din Deva, cu numele Petru Petrescu, care purta pe piept o panglică tricoloră, l-a apucat deodată furiile, a început mai întâi să tremure, apoi să sbiere și să se răstească la bietul fecior, care nu știa ce-i cu dl Moldován. Lumea înspăimântată a crezut un moment că dlui Moldován îi rău, că adevărat l-a apucat boala cea rea, nevoia, și voia să cheame pe un doctor să-l ducă la spital. În adevăr ce se întâmplase? Tricolorul românesc îl scosese din sărite pe dl ofițer, care cu ochii bulbucați cât ceapa și infuriat peste măsură, îi apucă Românilui nostru mâinile și chemă pe un polițist să-i rupă panglica tricoloră de pe piept. După aceasta i se făcu mai bine dlui Moldován, deși era încă palid și cu spume la gură. Lumea începu să râsule mai ușor. Acum înțelegem mai bine de ce oprește statul tricolorul nostru: se teme ca la vederea tricolorului să nu între toți Ungurii în casa de nebuni.

M. S. regele Carol a semnat decretul prin care consistoriul superior bisericesc al României a fost convocat în sesiune de toamnă pentru ziua de 10 Octomvrie v.

Înaintează Români! La expoziția de vinuri din Seghedin, ținută în 22—24 Sept. n. a. c. a fost premiat românul nostru Petru Benea, producător de vinuri în Siria, cu medalie de argint, pentru buna calitate și manipulare a vinurilor sale. E lucru clar, că intru adevăr a meritat susnumitul această medalie, cea ce ne-o putem esplica din faptul că e primită din Seghedin, — centrul unguresc — față de Dományi, Andrénny și grof Eszterházy etc.

Prima victimă a aviației ungurești. De repetite ori ni-s'a dat ocaziune să vorbim de încercările mai mult decât lamentabile ale compatrioților noștri unguri, de a se înălța în văzduh. De invenții proprii, de construcții originale de aeroplane nu puteam vorbi, fiindcă de acestea nu au avut până în momentul de față, și nu au nici-acum. Dar au o școală de pilotaj în Budapesta, în care toți nechemai își încearcă norocul. O mulțime de nume obscene au crezut că se pot face celebre, urmând câteva luni la școala aceasta și aranjând apoi sboruri în capitală dar mai ales în provincie, unde — credeau ei — vor găsi mai multă lume care n'a avut încă prilejul să vadă minunăția sborului. Așa s'a întâmplat că aproape în fiecare săptă-

mână trebuia să înregistrăm câte un accident de aviație, când la Arad, când la Măcău, când la Baia-mare, când în alte orașe ale țării. Până acum însă îndrăzneții piloți unguri, puteau zice că au avut noroc, au scăpat totdeauna cu câteva rani de natură mai ușoară. Ieri, în sfârșit, unul dintre ei, Takács Sándor, a plătit cu viața prea marea îndrăzneală. Urcându-se ieri dimineața cu aeroplanul pe câmpul de aviație din Budapesta, după ce a făcut câteva xirajuri, a voit să aterizeze. La coborîre însă a manevrat atât de greșit, încât la un moment dat, pe când se afla încă la o înălțime de vre-o 50 de metri, aparatul și-a pierdut echilibrul, s'a întors într-o parte, iar nefericitul pilot a căzut cu capul în jos la pământ. Când monterii ajunseră la locul nenorocirii, în Takács nu mai era viață. Capul îi era turtit, mâinile și picioarele frânte, iar dinții i-au sărit aproape toți din gură. Aparatul și motorul s'au făcut tot țandări.

Inmormântarea îndrăznețului pilot va avea loc mâine din hangarul Nr. 2 de pe câmpul de aviație din Budapesta.

Șezătoare literară în Arad. Muncitorii români din Arad, însetați de cultură românească, au hotărât și anul acesta să organizeze o serie de șezători literare, la care se vor ține conferințe din economia politică, din istoria și literatura română etc., se vor declama poezii și se vor cânta cântece românești. Duminecă în 13 l. c. s'a ținut prima șezătoare de acest fel în sala dela „Millenium.” D. Sava Dămian, culegător tipograf, a salutat adunarea și a expus scopul acestor șezători literare, relevând totodată cu durere apatia clasei noastre culte față de muncitorii noștri, cari sunt tratați ca niște paria. A mai vorbit d. prof. Dr. Sădeanu, s'au mai declamat câteva poezii de Speranță și de Gârda, iar artistul nostru Ionel Rădulescu, care se afla din întâmplare la șezătoarea de Duminecă, a cântat câteva cântece populare, îndemnându-i prin aceasta și pe alții să cânte doine românești. Proxima șezătoare literară va afla loc peste două săptămâni. Ar fi de dorit ca publicul nostru să arete mai mult interes, față de aceste manifestări culturale.

Veste bună pentru copii. În urma nenumăratelor cereri venite dela faștii cetitori ai revistei ilustrate pentru copii „Fluerășul”, d. Florian Cristescu, funcționarul ei, a hotărât ca revista să apară din nou. În acest scop s'a alcătuit în București un comitet compus din dnii: Florian Cristescu, institutor și publicist, N. Tofanovici, diplomat al școlii normale din Galați și I. Irimescu-Cândești, publiciști, cari vor îngrijii de apariția revistei. Totodată înștiințăm atât pe părinți cât și pe copii, că revista „Fluerășul” este patronată de A. S. Principele Nicolae al României, și numără printre colaboratorii ei pe cei mai distinși scriitori. Primul număr va apare în ziua de Mercuri 3/16 Octomvrie. Cererile de abonamente se pot adresa cum și orice corespondentă, se poate adresa: Biroului revistei „Fluerășul”, str. Otekari Rr. 6, București. Abonamentul 6 lei pe an.

Doi advocați noi. Din Târgul-Mureșului ni se scrie că dnii Dr. Ioan Petruția și Dr. Eugen Mezei au făcut săptămâna trecută cenzura advocațială. Felicitări!

Congresul socialist balcanic. O telegramă din Belgrad ne-a adus zilele trecute știrea că partidele socialiste din România, Serbia, Grecia și Turcia vor ține un congres în București. Interesându-ne să aflăm ce e adevărat în această chestiune, care vine tocmai în mijlocul acestui dedal de mobilizări și declarații războinice, putem anunța că un asemenea congres a fost propus pentru prima oară de socialiștii bulgari strănți. Cum această propunere aranja de minune pe guvernarea dela Sofia, cari abia așteptau să constituie în România cât de puțină simpatie pentru ei, strănții au fost încu-

Cugetat-ai vre-odată cât de ieftin se poate cumpăra dela mine?

Ciorapi pentru femei 32 fil., ciorapi pentru bărbați 36 fil. Ploiere pentru femei și bărbați 2 cor. Cămeși albe pentru femei cor. 1'50 Cămeși albe pentru bărbați cor. 2'50. Haine pentru băieți și fetițe, talii și jupoane pentru femei. — Pânze fine de bumbac, 1 va 23 m., cor. 12—17'50. — Mărunțșuri. Decoruri. Ghete: 1 pereche ghete de casă 60 fil., 2'50, 3'60.

(A 121—)

ANDREÉ VILMOS, SIBIIU-NAGYSZEBEN, Dragonerwache-Suburbiiu.

rajași să stăruie în proiectul unui asemenea congres. S'au grăbit să adere la propunere socialiştilor sârbi, iar în urma vizitei drului Racovski în Grecia și Turcia s'au asociat și colegii lor din acele țări.

Nu este exact că acest congres a fost fixat să se țină în București. Majoritatea socialiştilor înclină să țină acel congres la Berna în Elveția unde toate țările din Balcani și România vor fi reprezentate prin delegațiuni.

Sfințire de școală. În 6 Octombrie Ostrovul mare a avut o înălțătoare sărbătoare, sfințindu-se noul edificiu școlar gr. cat. Actul sfințirii s'a săvârșit de Rev. d. Dr. Iacob Radu, canonic în Lugoj întovărășit de protopopul tractului d. Nicolae Munteanu și alți d. preoți. A urmat banchet și apoi petrecere cu dans la care s'a înscasat o frumoasă sumă de bani în folosul școlii. D. donatori le aduce mulțumite în numele senatului școlar: Petru Ciachi, preot.

Experiențele cu aparatul Bristol-Coandă. Din București se anunță: Experiențele oficiale întreprinse de către ministerul de războiu cu aeroplanul „The Bristol”, inventat de d. Henry Coandă, s'au terminat cu un succes desăvârșit. Condițiunile de recepție erau: Aparatul să aibă o înălțime mai mare de 1000 kilometri pe oră. Aparatul „The Bristol” a avut, în cursul experiențelor, dus și întors dela Periş, o medie de 136 kilometri pe oră. A doua condiție era ca aparatul să se ridice la 1000 metri în 25 de minute. Aeroplanul „The Bristol”, fără nici o sfortare, a atins înălțimea de 1000 metri în 21 minute. Aeroplanul mai trebuia să facă un zbor planat dela 500 metri. Aparatul a făcut și acest zbor planat în spirală, ceea ce este cu mult mai greu. Condițiunile de ridicare dela pământ în mai puțin de 80 metri, aeroplanul Coandă a răspuns părăsind pământul după 70 metri. Ultima condiție a fost aterisarea în mai puțin de 100 metri. La această condiție aparatul a răspuns oprindu-se lângă moara Ciurel, pe un teren necunoscut, în mai puțin de 25 metri.

În tot timpul experiențelor aparatul trebuia să aibă un pasager și un pilot precum și benzină și ulei pentru 4 ceasuri, condițiune la care s'a răspuns mult mai mult decât trebuia. Ministerul de războiu, în urma acestor experiențe atât de satisfăcătoare, a hotărât cumpărarea aparatului pe seama armatei și locotenentul Protopopescu va începe chiar azi aprentisagiul său.

Prelegere populară cu jandarmi. Am ajuns până acolo, că nu poți face nimica fără de concursul binevoitor al jandarmilor. Căci închipuiți-vă: să îți prelegere populară cu jandarmi este un fapt neobicit și cel mai viu document, că administrația ne persecută și în niștele noastre culturale, ceea ce nici de cum nu-i pe calea legii celei drepte. Cu toate că nu numai legi generale privitoare la toate națiunile așa dar și legi speciale, cuprinse în statutele „Asociațiunii” îndreptățește luminarea și cultivarea poporului, totuși nu-i iertat să faci lucrul ăsta pentru că ești în „fericita Ungarie”, unde toți sunt cuminiți, toate sunt în rând, și dacă mai lipsește ceva, aceea e sulita jandarmului.

Și ca să nu vorbesc în teorii aduc cazul dela Dridif, unde până s'a ținut prelegerea au fost 2 jandarmi, deși supraveghierea ordinii și celelalte au fost încredințate primarului din loc. Cu toate acestea au trebuit să vină și dumnealor, ca o coroană a înțelepciunii infinite a statului intrupată în stelele dela gât, în bumbii strălucitori și mai ales în — sulita lor. Cultură și sulita! — miră-te veac al luminei, veacul al XX-lea.

Astfel se întâmplă, că un pretor din ziua de azi e mai sensibil, când e vorba de lucrurile, ce-l privesc pe el, și ca să fim înțeleși, un pretor d. Pop Rezső, e foarte muștrat de conștiință pentru o încercare de comisie acum de curând, căci altmintrelea nu s'ar tângui și la frunză și la iarbă pentru descoperirea unei greșeli de-a d-sale. Nu-și poate închipui, ca dumniului, bărbatul, care și-a dat silința să fie în toate exact, să i-se aștepte totuși o greșală, ce ar putea să-i întumească minca glorioasă de până acum.

D. pretor e conștiu în activitatea ce-o desvoltă, mai ales când e vorba de noi, apoi se

face luntre și punte să fie prea conștiu, bunăoară nu dă concesiune pentru prelegeri populare decât timbrând coala de hârtie respectivă cu 2 cor. Căci administrația făgărășană așa pretinde, cu toate că s'au arătat paragrafi și din legile statului și din ale „Asociațiunii”, unde se prevede scutița de timbru pentru prelegerile populare. Doar chiar statul a trimis prin satele de pe Olt un conferențiar agronomic, care n'a avut lipsă de timbru — cu toate că trebuia timbrat pentru înțelepciunile lui tocmai în fruntea capului, dar nouă ne trebuie, căci altmintrelea rămănem în întunec.

Mulțămită. Tuturor acelor, cari prin exprimarea condoleanțelor au mângăiat trista familiei Vuculescu, li se aduce pe calea aceasta mulțămitele cele mai sincere. — Iuliu C. Halmagian, paroh ort. rom.

Bestiile Siberiei. Să nu crezi, iubite cetitor, că e vorba de fiarele sălbatice din pădurile sau câmpiile întinse ale țărilor de gheață din nordul Asiei. Bestiile de cari vorbim sunt oameni ca și noi. Locuiesc în case, mănâncă, beau și dorm ca și noi. Sunt directorii pușcărilor, ori mai bine zis ai ocnelor de sare și de plumb din Siberia, unde gem sub muncă silnică mii de deținuți politici din nefericita Rusie. Ororile ce le săvârșesc aceștia ne umplu inima de groază. Zia re de din apus publică noui date despre sălbătăciile ce se petrec acolo, departe de ochii oamenilor civilizați, ascunse de lumina soarelui, în depărtatul răsărit al pravoslavniciei Rusii. În 28 August s'au strângulat din cauza tratamentului barbar mai mulți deținuți politici dintr'o faimoasă pușcărie a Siberiei, iar trei prizonieri și-au tăiat vinele. A doua zi directorul închisorii, văzând cele întâmplate, a ordonat o anchetă, firește numai de formă, iar către ceilalți prizonieri s'a adresat cu cuvintele:

— Așa, căni! Vă faceți datoria! Vă otrăviți și vă spânzurați... Bine faceți! Asta-i datoria voastră! Eu încă mi-o fac pe a mea. Nu vă las cadavrele să pornească a se discompune. Nu vă temeți! Vi le îngrop eu din vreme...

Bestialitățile din faimoasa temniță a Nercinskului au îndemnat studențimea din metropola „tătăcului”, să aranjeze demonstrațiuni monstru în contra guvernului rusesc. Reprezentantul autorităților venind între ei să-i potolească a fost primit cu huiduieli și fluerături. Studenții parcurgeau străzile cântând cântece de jale, iar mai apoi cântece revoluționare. Când poliștii au văzut că singuri nu pot face „ordine”, au chemat și jandarmeria în ajutor. O mie de jandarmi au fost trimiși asupra studențimii. S'au operat numeroase arestări. Intre arestați sunt și multe studente.

Măgarul și maghiarizarea. Dintr'o corespondență reținem următoarele senzații, cu tot atâtea fețe ale maghiarizării: În Săcărâmb, ca aproape pretutindenea se află o pepinieră de maghiarizare, care muncește cu râvnă pentru îngenunchierea noastră. Dar să vezi minunea minunilor! Ideia arată rezultate cu totul contrare voinței usurpătorilor, căci în loc de a ne pierde terenul de sub picioare, noi cucerim zilnic teren nou.

Bieții Nemți conlocuitori își uită pe încetul limba proprie și în loc de a se maghiariza, vorbesc cu predilecție limba noastră. — Pentru ca cetitorii noștri să se convingă până la ce grad de uitare a limbei materne au ajuns Nemții din Săcărâmb aduc numai două exemple de limbă germană: O nemțoaică și-a pierdut măgarul, în căutarea căruia se întâlnește cu Iohan și-l întreabă: Tu Iohan, hast du nicht gesehen magaru nost? Iohan: „o ja, dort pe coasta lui Boldor Gheorghe.” Un alt Iohan, care iarăși își căuta măgarul, pe care se vede, că îl pierduse, se întâlnește cu Fani și-o întreabă: „Tu Fani, nicht gesehen magaru meu, o ja, îi răspunde aceasta, — dort la Marta după gard.”

Tablou!

O vacă extraordinară. E vorba despre o vacă — am putea zice dacă ne-ar îngădui Nietzsche: o „supravacă” (un simplu mutatis mutandis) — dusă la expoziția de cornute din Londra, Hall. La mulsul de dimineață a dat 23 de litre de lapte, la cel de seară 22, deci în aceea zi a muls proprietarul 45 de litre, cece l-a

pus în mirare, căci până atunci vaca de-abia îi dădea 15 litre. Acest fapt, cu toate că a căpătat enorma sumă de 2500 cor. dela cercetătorii expoziției, l-a îndemnat să nu o vândă.

— „Românul” se găsește de vânzare la chioșcul de ziare dela gara căilor ferate a statului (Staatsbahnhof) din Viena.

x În atelierul românesc Ioan și Aurel Cotărlă sculptori tâmplari și auritori etc în Oravița-română (Oraviczafalu, Krassószörény megye) premiați cu medali și diplome dela expozițiile din București, Sibiu, Panciova și Lugoj, se lucrează: Iconostase (temple) fronturi, jeturi, ripide, chivote etc. adecă întreg aranjamentul bisericesc, în orice stil și cu prețuri absolut solide. La dorință pot veni la fața locului, pe speșele mele, pentru deplina înțelegere asupra lucrărilor. Spre asigurare nu se cere înainte nici un ban, până după predarea lucrului: un favor, ce dela maestri străini nu se poate avea: La cerere servesc cu atestate dela lucrări de până acum. Se capătă chivote și ripide cu prețuri foarte reduse, să se ceară de probă desemnuri. Rog binevoitorul sprijin românesc. (Co 486—26).

x Cărți aprobate: Cartea de cetire pentru clasa II, III și IV primară de I. F. Negruțiu și P. Ungureanu ediția IV aprobată pentru școlile primare prin înaltul ministerial Nr. 127207.

x Németh și Király, croitorie pentru domni Cluj, str. Kötő 5, anunță on. public român din loc și împrejurime, că au sosit ștofe indigene și străine, pentru sezonul de toamnă și iarnă. Pardosii, paltoane se pregătesc pe lângă prețuri acomodare, conform modei. Rugăm on. public pentru sprijinirea și mai departe.

Ultima oră

A izbucnit războiul balcanic?

Semlin. — Războiul a izbucnit. O telegramă oficială din Ristovatz anunță, că trupele turcești au trecut frontiera sârbească și între Ristovatz și Gorni-Jrte au atacat trupele sârbești. Lupta e foarte sângeroasă. Până la acest moment de partea turcilor sunt 5 morți, numărul răniților nu se știe încă, iar de partea sârbilor 1 mort.

Știri de pe câmpul de luptă.

Salonic. — Din Palanca vine știrea, că la frontiera turco-bulgară între grănițeri au avut loc ciocniri sângeroase. O bandă bulgară a aruncat în aer podul dintre Istip și Coceana. Lângă Berana decurge o luptă foarte sângeroasă. Muntenegrinii nu pot să înainteze de loc, deoarece trupele turcești și voluntarii albanezi luptă cu mult curaj.

Podgorița. — După o luptă de ieri dimineața până la orele 4 d. a. armata de nord sub comanda generalului Vucotici a cuprins Bjelopolja. Populația sârbă a primit cu entuziasm trupele muntenegrine. În biserică s'a oficiat o slujbă dumnezeiască pentru regele Nichita.

Salonic. — O telegramă din Grümendse anunță: În drumul spre Jeniste-Vardar o bandă bulgară de 200 persoane a atacat trupele turcești. Bulgarii au asvârlit bombe asupra trupelor turcești și au incendiat toate satele.

Serbia va cuprinde sandjaciul?

Viena. — Știri sosite la statul major din Viena spun în conglăsuire, că Serbia a făcut toate pregătirile pentru a cuprinde sandjaciul Novi-Bazar, ceea ce dealtfel se dovedește și din dispozițiile de până acum ale statului major sârb, precum și din mișcările de până acum ale trupelor sârbești. Serbia va grăbi să-și execute acest plan cu atât mai vârtos, fiindcă — după cum se anunță — Muntenegrul a cucerit Bjelopolja și astfel trupele muntenegrine se află pe teritoriul sandjaciului.

PAGINI RASLEȚE.

Promisiune-datorie.

După I. M.

Laureta era o dansatoare din Viena, iar Melchior un blajin redactor la „Localzeitung”, îndrăgostit până peste urechi de dsoara Laureta. Știm, ce mesalianță grozavă e aceasta. O balerină elegantă totdeauna are nevoie de câteva cupeuri moderne, înaintași buni, mobilă de mahagoni îmbrăcată în mătase, în dantele și briliante; — iar un blajin redactor la un ziar totdeauna vrea ca croitorii și pantofarii să nu-l întrebă, de câte ori îl întâlnesc dacă nu cumva are bani de prisos.

Pentru că nu are! Nici odată nu are!
Și aceste două lipsuri niciodată nu rimează una cu alta.

Cu toate acestea însă Melchior, ofilit de dragoste, nu era zi lăsată de Dzeu, în care să nu se afle în salonul Lauretei. Acolo cel puțin se făcea foc și nu era silit să îndure frigul.

Laureta îl primea, căci de multe ori era avizată la pironetele lui, în cari o înălța în slavă și o preamărea ca pe o zeiță, ceea ce pentru Melchior era un lucru foarte ușor. În schimb se mulțumea cu o strângere de mână, cu un zîmbet sau o floare căzută din corsaj. Nici nu se aștepta el la ceva mai mult.

Intr-o zi, poetul, (să-i dăm sârmanului acest nume, căci pe noi nu ne costă nimic, lui însă cu siguranță îi va cădea bine) intră cu fața radioasă în salonul frumoasei dansatoare și îi sărută mâna.

— Dsoară, astăzi sunt colosal de fericit.
— Doar nu vei fi moștenit pe cineva?

— Mai mult decât aceasta! Astăzi, precum știi, e sârbătoare și ziarul nu apare, așa că am putut dormi mai mult ca altădată.

— Ei, asta zic și eu că e un mare noroc!
— O, mă rog, nu acesta e norocul! Era aproape de ziua, când am adormit, căci — precum bine știi — toată noaptea nu pot închide ochii: fabric versuri pentru dta; așadară era aproape de ziua când am adormit și am visat, că ai venit la mine; erai în costumul zânei Girlandina, împodobită cu ghirlande de roze. O, cât erai de frumoasă. Eu stam să-mi ies din piele, de fericit ce eram, iar dsoara era atât de amabilă cu mine. Eu îți spuneam, că îmi pare rău că nu sunt un om bogat, ca să-mi împart averea cu dta. Atunci dta mi-ai răspuns: „Iată, eu te voi face bogat! Aici sunt cinci numeri, joacă cu ei la loterie!” Eu la asta ți-am răspuns: „Și dacă voi câștiga, îți voi oferi inima mea și jumătate câștigul!”

Terminând vorba, dta mi-ai întins mâna, cu următorii numeri: 5, 15, 25, 35, 45.

— O, ce numeri suchiați, prietene!

E cam așa; eu însă m'am plecat să-ți sărut mâna, când auzii pe cineva pufnind de ris și atunci m'am trezit din somn. Era spălătoreasa mea, o femeie bătrână, a cărei mână tocmai o sărutasem. Ea îmi întinse contul, pe care erau următoarele cifre: 5, 15, 25, 35, 45, de sine înțelese creșteri, așa dară laolaltă 2 florini și 5 creșteri, pe cari trebuia să-i plătesc.

— Ce deșteptare neplăcută.
— Așa-i. Cu toate astea am pus la loterie numerii fatali, după cum mi-ai recomandat dta în somn.

Spre norocul dsoarei, în salon intră un oarecare bancher, Mayer, și astfel foiletonistul nostru fu silit să întrerupă povestirea visului său.

Ziua următoare, dsoara Laureta, spre marea ei surprindere, află că Melchior a făcut un quinterno; toți cinci numerii câștigaseră: șasezeci de mii de floreni.

— Ei, acum tot respectul! Acum pot să ascult palavrele prietenului meu: — când are 60 mii fl.

Laureta credea, că prietenul ei, imediat ce va lua în primire banii, va porni în galop la ea, ca să-i povestească mai departe visul.

Prietenul Melchior însă nu se mai abătu pe la ea și dsoara Laureta nu peste mult află, că el se lăsase de poezie, și imediat ce se văzu cu banii în mână, ceru de soție pe fata proprietarului casei, o fată voinică și bogată, de brutar. Mai află apoi că ei s'au și fidanțat, și imediat ce va fi gata trusoul, se vor și cumuna.

Asta deja e impertinență! Lucrul acesta nu-l poate permite o dansatoare cinstită. Dsoara Laureta improcesuă pe dl Melchior, sub motivul că numai ei îi poate mulțumi norocul ce l'a ajuns, pentru că dacă ea nu i-ar fi spus în vis ce numeri să pună la loterie, el nici când nu ar fi câștigat. Afară de aceasta el i-a mai promis, că dacă face quinterno, îi pune la picioare inima și jumătate câștigul. Ei bine, jumătate inima și-o poate da cui va vrea, jumătate câștigul însă, dacă mai e dreptate pe pământ, e obligat să i-l dea ei.

Magistratul orășenesc după ce ascultă acuza d-soarei Laureta, îi făcu dreptate aducând următoarea înțeleaptă sentință:

„Deoarece acuzatul recunoaște că în vis i-a promis d-soarei acuzatoare că dacă va câștiga la loterie cu numerii designați de d-sa, va împărți cu ea câștigul, decidem: — Ca imediat ce domnișoara acuzatoare îl va putea surprinde în somn pe dl acuzat, poate să-i sequestreze în somn, suma ce-i compete, împreună cu interesele ce ar aduce până atunci!”

C. M.

ECONOMIE.

Discuția asupra cooperativelor.

De Vasile C. Osvadă.

Fiecare însufletit al cooperăției românești poate să fie mângâiat în fața viului interes manifestat în timpul din urmă față de cooperăție. Alături cu revistele economice s'au întrecut ziarele și gazetele săptămânale, ce le avem, să publice și să comenteze cele scrise asupra cooperăției. Ba s'au încercat și s'au inițiat chiar și discuții cooperatice, mai puțin ori mai mult pătimase prin diferitele noastre publicații zilnice și periodice.

Adăugat la scris, viul interes ce îl manifestă marele nostru public pentru cooperative și încercările, ce le fac cercurile conducătoare să organizeze bine și cuminte intruparea tovarășiilor, cred că fixează nota generală a preocupărilor noastre economice, când afirm că ne găsim la începutul unei epoci cooperative, în viața economică a poporului nostru.

În întreaga pornire asta nouă, de altfel atât de îmbucurătoare, eu găsesc numai două note distinctive: nota didacticismului cooperativ și nota însufletirii cooperatice.

În lung și latul pământului locuit de Români întâlnim țărani și preoți, industriași și învățători, comercianți și tot felul de branșe de intelectuali, nutrirind nădejdi aproape desparate în puterea cooperativelor, asupra cărora prea puțin se opresc, ca să le înțeleagă rostul lor adevărat.

În scris apoi se arangează teoriile marilor operatori, scoase din practici de zeci de ani și se ridică la puterea de dogme fixări relative.

Ori cooperăția e un mijloc pentru convingere altruistă, cu tot sprijinul ei reciproc și cu toată dragostea de întovărășire la bine și la rău.

Dar în același timp nevoile mele diferă de nevoile lui Stan, întocmai cum diferă și nevoile lui Bran de acele ale lui Iuon. Și după ce toate nevoile individuale, sub raportul național, formează complexul nervilor unui popor e de înțeles că fixările, fie chiar și cooperative, ale nemților, ale englezilor ori altor neamuri ori ale anumitor învățați străini operatori, sunt fixări de rezultate și trebuințe locale. Abia o foarte modestă quintesență a acestor fixări locale poate să-și asigure îndreptățirea de doctrine cooperative, pe care e necesar să le știm, ca să avem isvor și temei de judecată cooperativă.

În urmare părerea mea modestă este că didacticismul și însufletirea cooperativă, ce-și găsește azi expresie în scrisul din gazetele și în preocupările masselor noastre, e necesar să fie cel puțin completate prin o pătrundere a nevoilor date și prin potrivirea și folosirea acelor mijloace și acțiuni cooperative, cari mai mult și ma ibine răspund la satisfacerea trebuințelor

date al poporului nostru, în situația în care se găsește.

Teoria cooperăției și studiul asupra muncii cooperative, după mine, trebuie să fie primat de înfăptuire cooperative, după puțină binechibzuite, dar în orice caz de urgență încercate.

Așa zisele pregătiri de teren, studiile migăloase, chibzuiala cu aparențele frământului științific dacă nu le găsește azi superflue, le socot drept lux cooperativ ori mai bine paravan de trăgănare, cu oricât de bune intenții ar fi făcute.

În fața insistenței pentru înfăptuirea cooperativă, ce e mai lesnicioasă decât să se opună sfârșiturile societăților de consum dispărute și ca argument mai proaspăt însoțirea pentru asigurarea vitelor. Dacă nu voiu putea stăpâni slăbiciunea să pun în curând pe hârtie câteva constatări de fapte petrecute în jurul acestor încercări, oricine va putea vedea cu multă durere pe de o parte entuziasmul țăranelor, lăsat să cadă în multe cazuri în astuțimea, ce ți-o alimentează despoierea, ce o simte zilnic, iar pe de altă parte greșelile și lipsa de stăpânire a adevăratei munci economice, ce revine intelectualilor noștri.

Oricât s'ar părea deci că noi suntem la începutul unei munci cooperative, ce să încearcă pe ruinele unor dezastre ori nesuccese cooperative și prin urmare, ca aceste nesuccese să nu se repete, se impun studii și pregătiri îndelungate — eu socot că în felul acesta teza e greșit pusă.

Întâile încercări cooperative, în orice țară, la ori care popor au dat roade modeste și de cele mai multe ori chiar fiascuri momentane.

Raiffeisen al Nemților. Tesătorii dela Rochdale, Conte Károly al Ungurilor, Iasa Tomici al Sârbilor, Wolff al Sașilor, Spiru Haret, al Românilor, au înfăptuit fără teoria cooperativă și numai apoi au mers alături cu creațiunea lor să-și însușească ori să fixeze teoriile cooperative, în cadre de studii importante, scrise și comentate de alții.

După toate aceste constatări modeste, eu socot că „Asociațiunea” noastră așa poate cinsti mai mult memoria bărbatului de fapte, ce a fost Gheorghe Barițiu dacă în adunarea generală de acum — îngăduind și forțând cea mai largă discuție aduce hotărârile cele mai eficace pentru ajutorarea celei mai urgente intrupări a cooperăției românești, mai ales că în urma dărilor Stroiescu are în privința aceasta îndatoriri morale.

În fata adunării „Asociațiunii” mă găsesc dator să spun, că în urma unor convorbiri, pentru mine foarte măgulitoare cu marele român, dl Vasile de Stroescu, știu că grabnica intrupare a mișcării cooperative este și dorința marelui mecenat.

Ca material de discuție servească-ne informațiile și datele publicate în revista „Transilvaniei” în această chestiune, iar ca mijloc practic eu socot de neapărată trebuință instituirea unui birou central cooperativ, ca acesta să lucreze, iar alții să discute și tot să se uniască în gândul cel bun de a servi adevăratele interese ale neamului.

(Rev. Econ.)

A V I Z !

Avizăm abonații noștri că expediția ziarului „Românul” am transformat-o și în viitor foala se va trimite după sistemul nou folosit și la foile mari din Budapesta și străinătate.

Deoarece aceasta transformare a reclamat o muncă uriașă și credem că s'au strecurat și unele greșeli la adrese, rugăm abonații cari nu primesc ziarul, sau primesc greșit să binevoiască a ne aviza despre aceasta ca să putem îndrepta momentan greșala comunicându-ne totodată și adresa completă la care trebuie să se expedize ziarul.

Adm. ziarului „Românul”.

Redactor responsabil. Constantin Savu.

Practicant

cu plată începătoare imediat afă aplicare la WEBER, birou comisional de bancă în Şiria—Világos. (Ve 365)

ANUNȚ.

Pentru o mină de cărbuni din România se caută un maister minier (obersteiger) în următoarele condițiuni:

Să fie absolvent al unei școale minere (bánya iskola) să aibă o practică de mai mulți ani la o mină de cărbuni, să fie sănătos și energic capabil de a da ajutor la măsurătoare cu busola și teodolitul.

Români și cei însurați se preferă. Petițiunile în care se va arăta și pretențiunile de salariu și la care se va alătura o copie legalizată de pe actele de studii se vor înainta administrației ziarului „Românul”. (Li 458—6)

La firma IOAN COMȘA și FIU în Săliște (Szelistye) afă aplicare sub condițiuni favorabile

un comi harnic

(manufacturist este preferat) și un

practicant

tinăr din familie bună, absolvent de cel puțin 3 sau 4 clase gimnaziale, reale sau civile. (Co 485—3)

Manuale folosite și noi

pentru toate instituturile de învățământ precum și hărțile și revizite de scris se capătă cu prețuri ieftine la librăria Pichler Sándor, Arad, Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1. (Pi 807—100)

Doi candidați de avocați

afă aplicare momentană în cancelaria avocațială a lui

Dr. Gheorghe Drimba,
Cohalma (Köhalom).

(Di 469—2)

Caut 2 învățăceli

în prăvălia mea de modă pentru femei și bărbați, sticlărie, hârtie, galanterie și spețarie pe lângă condițiuni favorabile.

Petru Bărsan
Bozovics

Ba 491—3

De inchiriat o tipografie

românească, foarte modern instalată, cu literă nouă, variată și modernă, cu trei mașini și motor electric.

Doritorii se vor adresa D-lui Dr. I. Ciordăș avocat în Beiuș (Belényes) Bihar m.

VINURI

vechi și noul de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Şiria (Világos) Petru Benea, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi: Vin alb 72 fil. — Rizling 82 fil. — Roșu 92 fil. — Siller 68 fil. — Carbenet 1 K.

Vinuri noi: 62—66 fil.
Rachiu de treve 1 cor. 80 fil. — Rachiu de treve (comină) specialitate 2 cor. 20 fil. — Rachiu de drojzii 2 cor. 40 fil.

Vinul să expedieze cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp de două luni. Pentru Calitatea vinului garantez.

Be 327

Petru Benea

propr. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

MAȘINI

pentru industria cimentului,

Fabrică pentru țevi de ciment, presă pentru table de ciment și aranjează fabrici complete din ciment

Hazai fémelemez és cementgyári gépgyár r.t.

BUDAPESTA, VI.,
Reiter Ferencz-u. 66.

TELEFON: 93—15.

Mașini de cusut SINGER

biciclete
gramofoane
plăci

mai ieftine se pot căpăta la

Habán József

műszerész (mechanic) (Ha 200—60)

Budapesta, VII. Almásy-tér 14

Catalog de prețuri ilustrat se trimite gratis.

Correspondență în limba germană și maghiară.

Reparări execută ieftin.

Iohann Gensthaler

giuvaergiu și ciasornicar

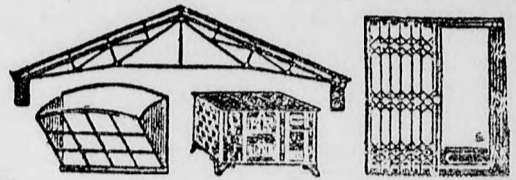
in Orăștie

Szászváros.

Filială în Szászsebes.

Vânzare de juvaere, de aur și argint și ceasornice pe lângă garanție și prețuri moderate. — Se fac orice reparaturi de juvaere și ceasornice de aur, re pede, pre-cis și ieftin. Serviciu conștiințios. G 134—52

ILIE BURA

lăcătuș artistic și pentru zidiri,
BISERICA-ALBĂ Str. Orșova Nr. 4 (casa proprie).

(Ba 110—60)

Primește ori-ce lucrări de bransa aceasta precum: stringerea cu fer a zidurilor, pregătirea de porți și garduri de fier, balcoane, trepti, îngrădiri de morminte, cămine și cuptoare etc. executate artistic și prompt. Primește totodată spre efectuare tofelul de reparatari atingătoare în bransa aceasta pe lângă prețuri ieftine și serviciu punctual.

Bereczky Zoltán

atelier de croitorie pentru domni
Cluj—Kolozsvar.

— In colțul străzilor Unió și Rózsa. —
Magazin permanent de materii din țară și străinătate pentru toate sezonale.

Comandele din provincie se execută prompt. E suficient a se trimite o haină croită
:: bine ::

(Ba 157—60)

Ultoi de vie!

Cereți imediat printr-o cartă postală și veți primi în mod gratuit noul catalog ilustrat

despre vițe de vie și vinuri de deal dela proprietarii cei mai mari și mai renumiți colonie de viță de vie, și școală de vițe de vie.

GYÖRGYEVICH și LAKATOS,

MARI PROPRIETARI DE VIE

SZÉKELYHID, (comitatul Bihar.)

Noutăți de ghete de toamnă.

Ghete de prima calitate, cu marca Salamander, pentru domni și doamne

Coroane 16-50 și 20-50.

Magazin special WEINBERGER JANOS

Ve 347—156 magazin de ghete

ARAD

bulev. Andrássy nr. 20

TIMIȘOARA

(Temesvár) Cetate-Belváros, Hunyadi-u. nr. 10.

Atragem atențiunea onor. domni proprietari ca să nu se ia nimeni după reclamele sgomotoase înainte de a-și cere Catalogul

PEPINIERELOR

de vițe americane altoite și nealtoite

Vásárhelyi & Hajdu BIHARDIÓSZÉ,

care conține toate instrucțiunile relativ la plantare, cultură, precum și combaterea diferitelor epidemii ale viței.

**Material disponibil
4 milioane,**

mai ieftin ca la toate pepinierele din țară și străinătate cu toate că ținem foarte mult la execuția fină a varietății și calității garantate sub toate raporturile. Servește cu cele mai renumite vițe de DELAWARE, producătoare de cel mai fin și bine plătit vin recunoscut în lumea comercială. Cereți cataloage și unde nu faceți comandă, căci se trimit ori și cui gratis și franco.

Cererile fiind mari, rugăm clientela a ne transmite comenzile cât mai neîntârziat arătând totodată că în care zi ar a cetit anunțul nostru.

Cel mai mare magazin de blănărie.

Bordy József

Marosvásárhely Széchenyi-tér 52.

Își recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul asortiment de blănărie cu prețuri cele mai convenabile.

Articole de fabricație proprie; mantale de blană, blane de călătorie. — manșoane, boale căciuli pentru domni și doamna, ultima modă și lucrute cu gust. Prețuri ieftine.

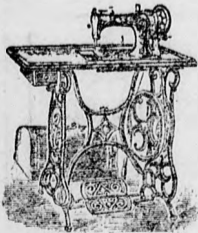
Primește orice lucrări de blănărie pentru prafacere, captuire, captușirea și colierea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-u. rang.

Atelier mecanic și electrotehnic.

Beregszászy Antal Z.

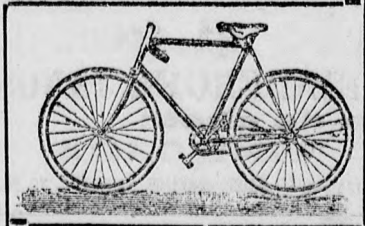
Vârșet-Varsacz str. Deak Ferenc nr. 10.

vis-à-vis de biserică românească

Execută totfelul de lucrări în branșa aceasta și anume mașini de cusut, biciclete, gramofone, aparate pentru cinematografe, aparate fotografice, instrumente speciale și brevete, precum și introducerea curentului electric și rețea telefonică, — cu prețuri ieftine.

Serviciu prompt și conștiințios.

Be 375-30

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARA.

1911.		1912.	
24 Septembrie		15 Septembrie	22 Septembrie
ACTIV			
222 595 142	{ 160 437 142 Rezerva metalică aur . . . . . 161 370 586 61 958 000 „ trate aur . . . . . 65 663 000 }	223 076 499	227 033 586
283 960	Argint și diverse monete	347 795	362 037
181 646 011	Portofoliu român și străin	228 055 714	219 112 441
18 755 696	{ *) Impr. pe ef. publice . . . . . 8 630 700 „ in cont curent . . . . . 10 194 795 }	17 928 618	18 825 495
11 999 611	Efectele Capitalului social	11 999 854	11 999 854
17 725 577	Efectele fondului de rezervă	17 442 377	17 442 377
4 233 121	„ fond. amort. imob. mob. și mașin. de imprim	4 189 321	4 189 321
6 038 242	Imobile	6 265 112	6 273 112
743 819	Mobilier și mașini de imprimerie	820 259	820 259
553 576	Cheltuieli de administrațiune	481 418	494 771
116 857 472	Depozite libere :	113 582 700	113 021 725
26 118 735	Conturi de valori	27 730 233	26 296 875
49 680 402	Conturi curente	39 769 890	49 082 522
656 531 364		691 689 790	694 954 375
PASIV			
12 000 000	Capital	12 000 000	12 000 000
30 541 614	Fond de rezervă	32 481 321	32 553 931
4 585 508	Fondul amort. imobili. mobil. și mașin. de imprim.	4 834 186	4 888 896
458 179 170	Bilete de bancă în circulațiune	495 618 930	497 043 370
2 446 952	Profit și Perdere	3 035 011	3 035 011
1 080 048	Dobânzi și beneficii diverse	1 614 465	1 787 098
116 857 472	Depozite de retras	113 582 700	113 021 725
31 340 600	Conturi diverse sold	28 523 177	30 619 344
656 531 364		691 689 790	694 954 375

Scontul 5%.
*) Dobânda 5%.

(Be 33-52)

Premiat cu diplomă dela corp. meseriașilor.

Botházy László,

sculptor și întreprinzător de beton și piatră de artă, depozit de nisip. Nagyvárad, — Erzsébet-utca.

Primește ori-ce lucrări ce se refer la branșa mea precum lucrări la edificii și cripte cu diferite expoziții, de piatră și marmoră, apoi cruci, monumente, etc. — Lucrez în beton cu mare pricepere, precum caldărăm de beton, canale, poduri de beton cu fier, table de ciment, bazine de asfalt. Trimit desennu și catalog. — Voiesc să atrag atenția on. public prin lucru bun și prețuri ieftine. Liferez pietri și nisip în cant. mare.

Premiat la a. 1902 din partea expoziției industriale din Becicherecul-mare.

BERBERSZKI MIKLÓS

păpucar, (Be 30-70)
— Nagybecskerek. —

Liferează în țară și străinătate păpuci de piele, păsă, mătase și catifea, pentru bărbați, dame și copii cu prețurile cele mai ieftine. Serviciu prompt. — Catalog trimis gratuit. — Revizătorilor li-se dă rabat.

Folosește Doamnă

„Crema Margit“ a lui Földes ca fața să-ți fie curată, tineră și plăcută

„Crema-Margit“ este materia cea mai plăcută de înfrumusețare a doamnelor din elită și este cunoscută în toată lumea. Putere neîntrecută, stă în compunerea ei norocoasă, pielea o întinereste și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore. Deoarece „Crema-Margit“ o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii închise cu marca originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul. „Crema-Margit“ e nestrăicicioasă, nu conține untură, compoziție neamestecată, care în străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀ Săpun Margit 70 fil. ▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

Laboratoriul lui Földes Kelemen

(Fo 225-100)

A R A D.

ATELIERUL
DE FOTOGRAFIAT
A LUI

CI 136-60

Csizhegyi Sándor

Cluj-Kolozsvár, piața Mátyás király-tér nr. 26.
(Lângă farmacia lui Hintz).

Aci se fac și se mărese cele mai frumoase *fotografii* deasemenea *acvarele, picturi în olei, specialități în pânze ori mătase*, cari prin spălare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă să n'o confundați, Cluj (Kolozsvár), Piața Mátyás király-tér nr. 26, lângă farmacia lui Hintz. — Referindu-vă la acest ziar veți avea favor în prețuri.

Premiat: Expoziția internațională de modă, Paris 1911: Grand Prix și și med. de aur.
Premiat: Expoziția universală din Roma 1911: Grand premiu și medalia de aur.

La „Croitoria universală”

I. PETRASCU

SIBIIU, strada Cisnădiei 30.
Telefon nr. 172.

Croitorie civilă și militară.

Mare depozit de stofe engleze și indigene, precum și totfelul de articole militare.

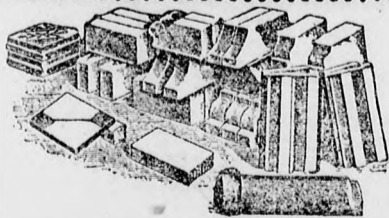
Pe 264-30)

Bordi András, blănar
ORAȘTIE (Szászváros) Ország-ut nr. 14.

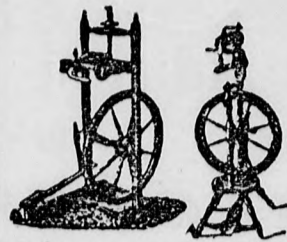
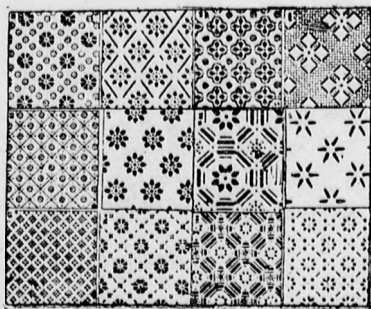

Își recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie; mantale de blană, blană de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ultima modă și lucrare cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănărie pentru prefacere, căptuire, căptușirea și colierea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-ul rang.
(Bo 465—)

Boszó Mátyás
fabrică de ciment și întreprindere de zidire
Alba-Iulia (Gyulafehérvár)

Execută: padinentări de terazzo, — granit, — mozaic, — beton, — cheramit și — mozaic: precum și canale de beton și fundamente pentru mașini, lucrări de ciment și beton, iesle, fântâni arteziane și basenuri, poduri etc. cu prețuri moderate; serviciu prompt.

Premiate cu medale de aur.

Roate de tors

Cea mai mare fabrică pentru articole de lemn și de galanterie provăzută cu motor electric.

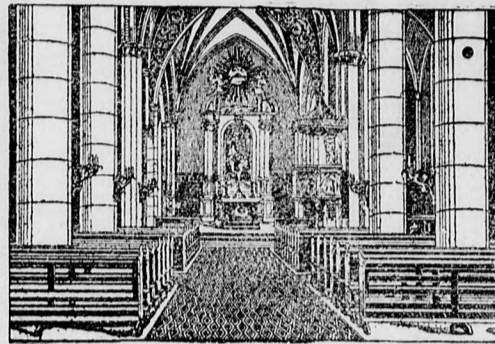
Emil Krauss,

SIBIIU-Hermannstadt-Nagyszeben Margarethengasse nr. 5.

Execută cele mai bune roți de tors, din lemn bun și uscat, cu mers liniștit, pentru fiecare bucată se dă garanță.

Totodată îmi permit a aduce la cunoștința stim. mușterii că execut orice lucrări în bransa mea. Lucrări solide și ieftine.

(K 123—)

GAÁL JÓZSEF

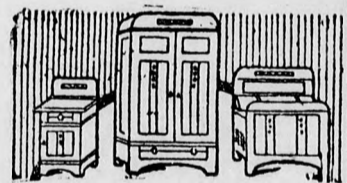
măsar,

Nagyvárad,
Csengeri utca 21.

Liferează cu preț ieftin articole de măsurie pentru biserici, școli, farmacii, prăvălii și birouri cu prețuri foarte ieftine. Trimite la dorință planul și nota cheltuelilor. — La comandă mai mare scădere de preț.
Ga 51—

FABRICA DE MOBILE

care formează proprietatea mea în temnița din Aiud, fabrică de mobile nou aranjată și magazin, precum și întreprindere de pompe funebre
Urmașul lui Baumann Arnold

LAHNI KÁROLY, Alba-Iulia
(Gyulafehérvár) vis-à-vis de Tribunal.

Magazin de aranjamente, dela cele mai simple până la cele mai frumoase, pentru prânzitoare, dormitoare saloane și camere, covoare, perdele și înălțitoare de masă, matrațe de fol cu cadru de lemn și fier. — Serviciu prompt și conștiințios cu prețurile cele mai convenabile. Pentru durabilitatea mobilelor executate în fabrica mea ofer garanță.
La 118 30

LĂCĂTUȘERIA ARTISTICĂ ȘI DE ZIDIRI,
provăzută cu motor electric alui

FRANZ JUNGINGER

TEMESVÁR-FABRIK, Spiridongasse nr. 2.
(Lângă farmacia Nägele, în casa proprie).

Se recomandă pentru executări de clădiri, trepte (scări), îngrădiri la morminte, candelabre, porți de fier. Instalațiuni de apeducte. Mare depozit de totfelul de cuptorașe, mese franceze, de cea mai bună calitate cu pereți siguri contra focului, cari nu sunt a se compara cu cuptorașele de rând.

Prețurent pentru cuptorașe la cerere gratuit și franco.

Ju 172-30

Sticlar pentru zidiri și portaluri

(magazin de table de sticlă și de oglinzi).

Execut lucrări pentru zidiri noi, sau totfelul de reparări prompt și cu prețuri ieftine. Expediez ieftin rolete mecanice de pânză și trestie
- - pentru ferestre - -

(Fi 226-50)

FRIED FERENCZ

ARAD, strada gróf Apponyi Albert nr. 15—16.

TELEFON 909.

TELEFON 909.

H 381

Una spune celeilalte !!

că totuși
mașinile de cusut
„PFAFF”

sunt cele mai bune, atât pentru scopuri industriale cât și pentru economia casei, foarte potrivite la cusut broderii, albituri și cârpit ciorapi, unica mașină pe lume cu mers ușor, singurul reprezentant mecanicul

HAMMER VILMOS

magazin de biciclete mașini de cusut și gramofone. ARAD, Piața Libertății 7. (Telefon Nr. 96)

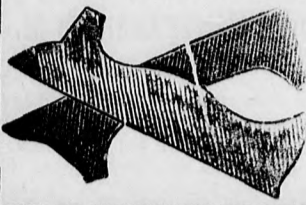
Mare epozit în plăci românești pentru gramofon. Lucrătoare specială pentru reparaturi.

(Go 21-60)

J. Gottstein, fiul, Nagyszeben, Kleiner Ring 5.

prăvălie de piele și accesorii pentru industria de cojocărie, curelarie și ciobotărie

Mare depozit de diferite piei lucrate în țară și străinătate. — Specialități de piele. Piele lucioasă și șurțuri de piele. Tălpi Vachè și opincl. Fețe pentru cisme și ghetete. Ață pentru mașină și cusut. Sfoară de cusut albă și colorată. Tort diferit. — Pâslă, barchet, pânză, tălpi de pâslă și asbeth, garnitură de gumă și ciorapi de gumă. Șireturi și postav de curățit ghetete. Cuie de lemn americane. Calapoade pentru ghetete și cisme. Cremă și lac și diferite articole.

Hans Fabritius

inginer

(Fa 67-30)

SIBIU, Reissenfelsgasse 11

primește executarea ori-cărui

conduct electric

pentru diverse scopuri.

THE VERA

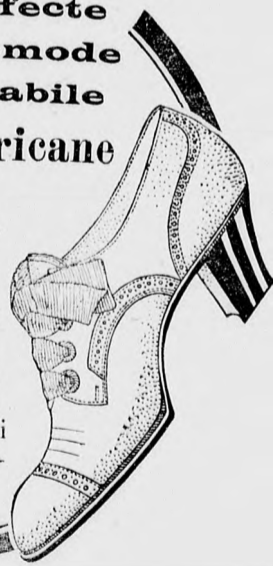
American Shoe

Cele mai perfecte
Cele mai comode
și mai durabile
ghete americane

Gesetzlich geschützt.

din timpul modern pentru dame, domni și copii se află numai în asortimentul prăvăliei de ghetete, pălării și articlii de modă pentru bărbați alui

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U.S.A.

BUCHSBAUM és T-sa

ARAD. Telefon 442.

Cereți prospect!

(Bu 233)

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare

societate pe acții în
Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARIU” K-

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaii de încredere ai societății. — Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA”).
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ.
KÉS, CSANÁD, BIHOR, TIMIȘ, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN **Arad str. Lázár Vilmos nr. 2.** Telefon nr. 850.
(Ba 240—156)

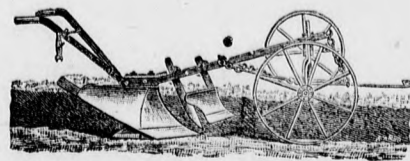
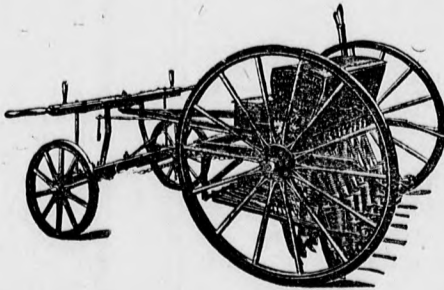
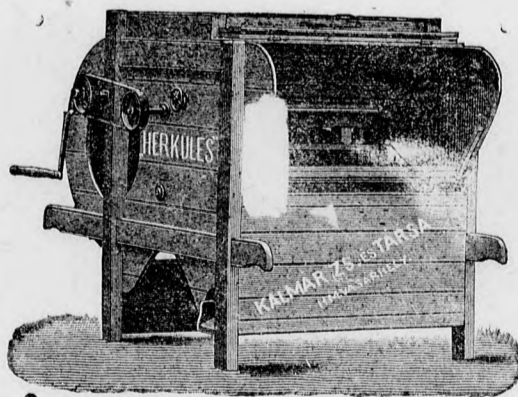
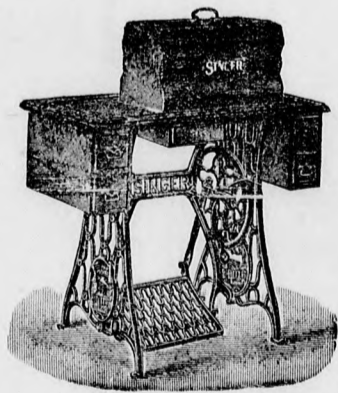
MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Fábrián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

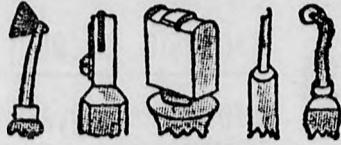
Atrag atențiunea on. public asupra marelui meu magazin de totfelul de mașini agricole cum sunt: mașini de sămănat, treerată, pluguri grape, preșuri, și mori de struguri, mașini de cusut.

Mai departe reconstruez tot felul de Locomobile să umble singure.

IRING HENRICH

fabrică de unelte pentru ciobotari
Ujpest, Lörincz-u. 50.

(1. 20-22)

Recomandă pantofarilor și ciobotarilor precum și pielarilor unelte de branșe, calitate bună, prețuri moderate. — Comersanților se dă rabat. — Catalog gratuit și francat.

(Ba 147 | 104)

Cele mai bune
oroloage

cele mai solide și cele mai moderne

juvaericeale

atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă **chezășie de 10 ani** și prețuri ieftine, liferează cea mai bună prăvălie în această privință în întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologer în SZEGED

CATALOG CU 2000 CHIPURI SE TRIMITE GRATUIT.

Notez că numai aceia vor primi catalogul gratuit cari îl cer cu provocare la ziarul „Románul” (adeacă scriu că a cetit anunțul în „Románul”). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Cel mai mare magazin de blănărie

Stefan I. Radak

Várșet-Versecz str. Székhoz 3. Telefon 155.

Iși recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie; mantale de blană, blane de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ultima modă și lucrate cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănărie pentru prefacere, căptuire, căptușirea și colierea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios.

Numai marfă bună și execuție de I-ul rang. (R 374)

Prețuri foarte ieftine!

Prăvălie de bleielete, mașini de cusut și arme, precum și accesorii se vând cu prețuri originale de fabrică la

Pollinger Mihály

atelier special de reparaturi

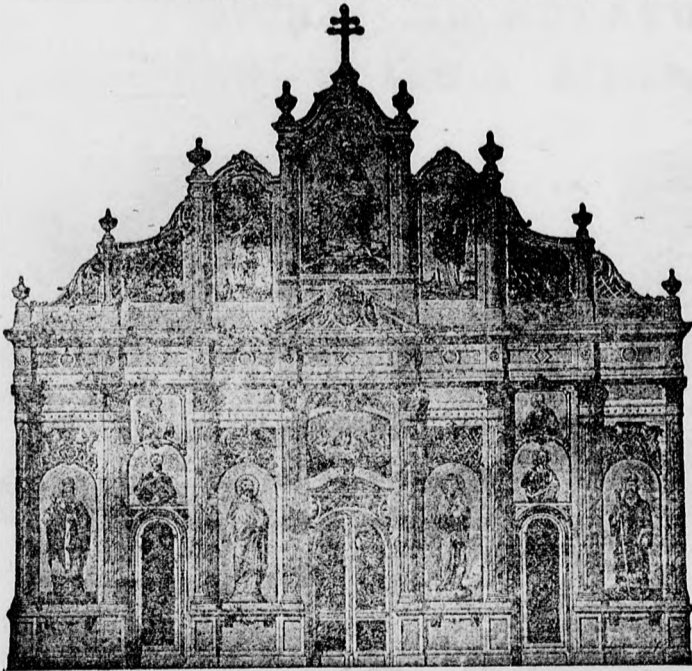
Timișoara-Fabric (Temesvár-Gyv.) Széna tér nr. 8.

Execută tofelul de lucrări, reparări și transformări în branșa de mai sus. Serviciu prompt. Garanță. Mașini de cusut și ace pentru gramfoane excelente. Serviciu prompt și conștiințios.

Schmidt János succesor Schmidt Ferencz

Institut pentru ridicarea altarelor în

Budapesta, Kőbányai-ut 53.

Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pelângă prețuri convenabile. Se recomandă ca specialist, de München la renovarea altarelor vechi. Planuri și cataloage trimite gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii.

Prețuri moderate. Condiții favorabile de plată.

(S1 160-60)

HALLO! Unde grăbești stimate?

— La „Ustredna Banca Učastinny Spolok”,
BUDAPEST, VI., Váci-körut nr. 31.

— După ce?

— Să-mi cumpăr niște lozuri cunoscute de-ale

BANCIU HIPOTECARE UNGARE,

cari au 6 trageri la an, cu câștigurile principale de

Cor. 1.000.000.—

” 500.000.—

” 300.000.—

” 100.000.— și de două ori

” 75.000.—

TRAGEREA PROXIMĂ IN 25 Octomvrie.

Lozurile acestea foarte bune se vând azi pe lângă condițiuni foarte favorabile și anume: pe lângă

46 rate lunare à 6 coroane.

Deja după primirea ratei prime i-se dă, respective i-se trimite cumpărătorului Lista legală de rate, în care se induce Seria, numărul și eventual litera lozului vândut, pe a cărei bază va putea participa respectivul cumpărător atât la tragerea din 25 Oct. a. c. cât și la toate cele viitoare, întrucât se va purta cu achitarea ratelor totdeauna punctual. Rata primă e mai bine a se trimite prin mandat postal, pe a cărui cupon trebuie indicată adresa cumpărătorului punctual și legibil. Pentru a putea seuti speșele de porto cu ocaziunea trimiterii ratelor viitoare, i-se trimite cumpărătorului cu ocaziunea expedării listei de rate și un carnet de cecuri postale gratis.

TOATE LOZURILE TREBUE SĂ SE SORTeze NECONDITIONAT.

Comandele sunt a se adresa secției de lozuri a institutului

USTREDNA BANKA UČASTINNY SPOLOK, Budapesta VI. Váci-kör. 31.